

የካቲት

ጥቅምት ፳፻፲፱

ወርቅ ፳

ጥቅምት ፳፻፲፱

ከክፍላዊነት
የሚሠሩ ከጽዋት
ከፍተኛ የሚሠሩ
ቦታ የሚገኝው

ቀጠለ

የኢትዮጵያ

ግንባታው

ግንባታው!

የክብርት

በጉዞዎች

እንደየጠቀስ እንታገለግላለን!

የግንባታው

ግንባታ

የግንባታው ግንባታ!!!

የቴዎድሮስ ጀግንነት

በሳይንስና በጥበብ ውስጥ

/ ስነጥበባዊ ጥናት /
(ክፍል አንድ)

ከስዩም ወልደ

በሕዝብ የተወደዱ ጀግኖች በሳይንስና በጥበብ ውስጥ የሚኖሩት ሥፍራ ከፍተኛ ነው።

ታሪክ ሰፊው ሰፊው ሕዝብ ነው። ይሁን እንጂ የሰፊው ሕዝብ ታሪክ ሰሪነት የሚለካው በዚህ ወይም በዚያ መደብ ውስጥ በሚገኙ የእያንዳንዱ ኅብረተሰብ አባል ግለሰቦች በነጠላና በቡድን በሚያከናውኑት የመሪነት፣ የብልህነት፣ የተመራማሪነት፣ የፈጣሪነት፣ የታጋይነት፣ የተዋረዝነትና የምርታማነት ተግባራት ሁሉ ከምችት ነው። ታሪክ በቁስ አካላዊ ትርጉምና ግንዛቤ ሲጠና እነዚህ ሌሎችም የሰፊውን ሕዝብ ታሪክ ሰሪነት ያረጋግጣልናል። በታሪክ ትክክለኛ ጥናት የማንም እውቅ ግለሰብ ስንምግባር፣ ስነጥበብና ስነልቦና እድገቱና ሁኔታው ከኅብረተሰቡ ታሪካዊ እድገትና ሂደት ተገንጥሎ ሊታይ እንደማይችል የታወቀ ነው።

እያንዳንዱ ኅብረተሰብ የራሱ ጀግኖች አሉት። የነዚህም ጀግኖች ታሪክ እድልና እጣ ከነሱ በሁዋላ የሚወሰነው እንደ ኅብረተሰቡ ሥርዓት ፍላጎትና የታሪክ አግጣሚ ነው። የኅብረተሰቡ የአይዲዎሎጂ አዝማሚያ፣ ወገናዊና መደባዊ ሁኔታዎች ሕዝባዊና ብሔራዊ ስሜቶች ሁሉ ደረጃ በደረጃ የጀግናውን ስምና ገጽ በስፋትና በጥልቀት እንዲሁም በእርዝማኔ እንዲያብብ ያደርጉታል። በተለይ ሕዝባዊና ብሔራዊ አዝማሚያዎች በተራማጅ ጉናቸው ለኅብረተሰቡ ልዕልና የታገሉትን ጀግኖች ስም ህያው አድርገው ለማኖር የሚያሳዩት ጥረት ጥቂት አይደለም። ጠባብ ስሜቶችን የሚዋጉ በመሆናቸው ለምሳሌና ዘላቂ እንዲሆኑ ይረዳሉ። እነዚህንም ባህርያት ልናጤን የምንችለው የአንዳንድ ጀግኖች ስምና ገጽ ለታሪክ ተመራማሪዎች ለደራሲያንና ለልዩ ልዩ የፈጠራ ምሁራን ተወዳጅ በመሆን የፈጠራ ምንጭ ሆነው ሲገኙ ነው። በሀገራችን ታሪክ በይፋ ከሚያውቃቸው ሰዎች መካከል «ቴዎድሮስ» የሚለው ስምና ገጽ እንደ ጀግና የሀገር

ንና የውጭ ሀገርን የታሪክ ምሁራን ከ፲፰፻፳ ጀምሮ እስከዛሬ እንዲሁም ለሕዝባዊ አፈፈጠራና ለዘመናዊ የኢትዮጵያ ደራሲያንና ስራሊያን የፈጠራ አርእስት የሆነ ሌላ ተወዳዳሪ ስም ከቶ አልተገኘም። ስለሆነም ይህ ገጽና ስም ለኪነታዊ ፈጠራ ተመራማሪዎች ብዙ ጥያቄዎች ላይ እንዲያተኩሩ የሚጋብዝ ነው።

ይህንን ታሪካዊ ሀቅ አስመልክቶ የዚህ ጥናት ዓላማ ከባሻገሩ አሁንም ሆነ ወደፊት የአብዮታዊት ኢትዮጵያ የኪነታዊ ፈጠራ ባለሙያዎች ለፍትህ፣ ለእኩልነት፣ ለነፃነትና ለዲሞክራሲ በዚች ድንቅ ሀገር ውስጥ በቅድመ አብዮት የረዥም ዘመን ታሪካና በድህረ አብዮት ታሪካ ውስጥ በጀግንነት የታገሉላት ልጆች የፈጠራ ምንጭ እንደሆኑ ለማሳየት ነው። እስከዛሬም በፈጠራ ምሁራን ዘንድ አልፎ አልፎ በብሔራዊ ስሜት ትኩርት እነ አሉላ አባነጋገጃ፣ ጥርስ ያቼን ሰዓት፣ ገሞራው ዘርአይ ደረስ የመሳሰሉ ድራማዎች መቅረባቸው የሚታወስ ነው። ይሁን እንጂ የዚህ ጥናት ዓላማ ከ «ቴዎድሮስ» ስምና ገጽ ማዶ የጀግንነት ዘይቤን ጭምር ለማሳወቅ ነው።

ጀግንነት ምንድነው ?

ጀግንነት ሰፊና ጠባብ ትርጉም አለው። ጀግንነት (Heroism) በእያንዳንዱ ኅብረተሰብ ዘንድ እንደ ኅብረተሰቡ ትርጉምና ግንዛቤ የሚስተዋል የወኔአዊ ድርጊት ከንውን ነው። የኅብረተሰባችን የፅንሰ ሀሳቦች መግለጫ ቃላት ጉዳይ ወደፊት በትክክል እንዲሰራ የፖለቲካዊው አብዮታዊ አመራር ፈርጅ የሚያሲዘው መሆኑ የሚታመን በት ቢሆንም ቅሉ አሁን ባሉን መዝገበ ቃላት ውስጥ ጀግንነት የሚለው ቃል ሰፍሮ አይገኝም። የደስታ ተከለወልድ መዝገበ ቃላት ጀግና ሐርበኛ ዠግና (፫፻፲፭) ብሎ ይደመድመዋል። ተመሳሳዩን ጉበዝ—ጉል በታም፣ ኃይለኛ፣ ብርቱ፣ ጩካኝ ጉል ማላ ምሉ ሰው (፪፻፳) ይለዋል። የኪዳነው ልድ ክፍሌ መዝገበ ቃላት ጀግንነት የሚለ

ውን ቃል አያሰፍርም። ተመሳሳይ ቢሆን ኃያል (፩፻፸፭) ለሚለው ቃል በቁሙ ኃይለኛ አርበኛ፣ ጥኑ፣ ብርቱ፣ ጠንካራ ጉልበ ታም የሚል ትርጉም ይዞ እናገኛለን።

በውጪውም ስንከሳር ውስጥ የምናገኘው የጀግንነት ትርጉም እያንዳንዱ ኅብረተሰብና ሰፊው ሕዝብ በተራማጅ ወገኖቹ ስሜት ረገድ የኅብረተሰቡ አባል የሆነው ግለሰብ ባለቤት ኅብረተሰብ ልእልና ሲል ራሱን መስዋእት ለማድረግ የሚጠበቅበት ግላዊ ጉብዝናው፣ ጥንካሬውና ዝግጁነቱን የሚመለከት ፅንሰ ሃሳብ ነው። ስለዚህ እንደ ኅብረተሰቡ ፍላጎት ስፋትና ጥበቁ ሊታይ ይችላል።

ጀግንነቱን የሚያከናውኑ ሰዎች ብቻ ናቸው። እነዚህም ጀግኖች ሰዎች ከሕዝቦች መካከል በተለያዩ ወቅቶች በነጠላና በቡድን ይከሰታሉ። ጀግንነት በአብዛኛው አርበኝነትን ይጠይቃል። የላቂ ጀግኖች ደግሞ ከአርበኞችም በላይ ናቸው። አርበኞች ሁሉ ጀግኖች አይሆኑምና ነው።

ጀግንነት የራሱ የሆነ የታሪክ ሂደት አለው። የጀግንነት ትልሞች በሰው ልጅ ታሪክ ሂደት ውስጥ የብዙ ዘመናት እንቅስቃሴዎችን ይንተራሳል። እነዚህ የጀግንነት ትልሞች በሰፊው ሕዝብ ህሊና ውስጥ በመጀመሪያ ይከሰታሉ። ሕዝቦች በአፈታሪኮቻቸውና በፈጠራ ሥራዎቻቸው ውስጥ እያስፋፋዋቸው በተለይም ወኔአዊ ተጋድሎን በሚመለከት ረገድ ያስራጩዋቸዋል። ቀስ በቀስም በይፋ የፈጠራ ፅሁፎችና በኪነታዊ ፈጠራዎች ውስጥ ጥበባዊ ርእሰ—ነገር ይሆናሉ። ብሔራዊ ወይም ዓለምአቀፋዊ ሰብእናን፣ ስንምግባርንና የሰላም ወዳድ ታጋይነትን የመሳሰሉትን ስናይ ምግባራትን ለማስተማር የስነልቦና መሣሪያ ልዩ ትምህርት ይሆናሉ።

የጀግንነት ዘይቤ ጥያቄና የፅንሰ ሃሳቡ እድገትና ጥንካሬ ጉዳይ በአውሮጳውያን ፈላስፎች ዘንድ አከራካሪ ጥያቄ መሆን የጀመረው ከ፲፰ኛው ምእታመት አንስቶ ነው። ቪኮ የሚባል ኢጣሊያዊ በ፲፰ኛው ክፍለ ዘመን ለመጀመሪያ ጊዜ ጀግንነት የሚለውን ጥያቄ

ያነሳው ፅንሰ ሃሳቡ በጎብረተሰብ የእድገት ሂደት ታሪክ ውስጥ ጥንት በመጀመሪያ በተወሰነ የጊዜ ክልል ውስጥ ብቻ ተከሰቱ የሚቀር በማድረግ ነበር ። በጥንት ዘመን «የጀግኖች ዘመናት» ተብሎ የሚታወቀው የቅድመ ግሪክ ስልጣን ጊዜ ለቪኮ ክርክር መነሻ ሆኗል ። በታሪክ እንደሚታወቀው የጥንት ግሪኮች በሃይማኖታቸውና በአፈ ታሪካቸው (myth) ውስጥ እንዳገኙ መሪዎችና መሪዎች የነበሩ ሰዎች በድህረ ምረቃው እንደ ከፊል መለኮት የሚተረትላቸው ስለ ነበሩ እንደጀግና ይቆጠሩ ነበር ። በግሪክ ቅድመ ሥልጣን ዘመን ይህ የሆነው በጎብረተሰቡ ዘንድ ምንጅላቶችን ለማስታወስ በማስቻሉ ምክንያት እንደሆነ ይነገራል ። ብዙዎቹ የዚያ ዘመን ጀግኖች ከዛሬ ሦስትና አራት ሺ ዓመታት በፊት የነበሩ ናቸው ። እኒህም በምንጅላቶች መታሰቢያ ሳቢያ ጀግኖች የሆኑት ግለሰቦች እንደ አማልክት ሲታሰቡ ቆይተው በሁዋለኛው ዘመን ከአ ሎምፒክ ሃይማኖት መጠናከር ጋር በተያያዘ ምክንያት መለኮታዊ ግምቶችና ዝም ድናዎች ሁሉ ሥፍራ እያው እንደሄዱ በታሪክ ይታወቃል ።

እኒህ ገጸት መለኮታዊ ግምት እንዲያገኙ የተደረገው በልዩ ልዩ ወቅት ለተለያዩ ዓላማዎች ድጋፍ እንዲሆኑ በፈጠራ ኃይል የተገኙ ነበሩ ። እንዳንዶቹ በፈጠራ ኃይል የተገኙ ቢሆኑም አንዳንዶቹ ደግሞ ታሪካዊ የሆኑ ገጸት ከሞት በሁዋላ በጥንት ግሪክ ጀግንነት ምዕራፍ ውስጥ የገቡ ግለሰቦች ይገኛሉ ። ፈላጭ ቆራጭ የነበረ ጋርፕዲና አርስቶጊቶን የተባለ በአቴንስ ፤ አርሂሎድ የተባለ ባለቅኔ በፓሮስ ደሴት ይኖር እንደ ነበርና የሌሎችም ተመሳሳይ ጀግኖች ስሞች ይጠራሉ ። እነዚህና እነዚህን የመሳሰሉ ስሞችና ገጸት በብዙ ሕዝቦችና ሀገሮች ዘንድ በጥንት ዘመን ይገኙ እንደነበር ለታሪክ ተከታታዮች የታወቀ ነው ።

ታዲያ በአጣሊያዊው ፈላስፋ በቪኮ አስተሳሰብ የግሪክ ስልጣን ከተከሰተ በሁዋላ የሰው «አእምሮ» እየበለጸገና እያደገ በመምጣቱ ሰዎች እንደቀድሞ ጀግኖች ሊሆኑ አይችሉም የሚል ነበር ። የቪኮ ክርክር በዚህ ላይ የተመሰረተ ሲሆን ጀርመናዊው ፈላስፋ ሄግልም የሳቡን የሚያጠናክረው ይመስላል ። በዚህኛው አውቅ ፈላስፋ አስተሳሰብ «የጀግንነት ዘመናት» ጀግኖች የሚያከናውኗቸው ግለሰብአዊ ድርጊቶች ሁሉ ራሳቸውን የቻሉ ግላዊ ሁኔታዎች ያሉዋቸው ከመሆናቸውም ሌላ የራሳቸው አጠቃላይ ትርጉም የሚሰጣቸው ነበሩ ። ስለዚህ ጀግንነት ከመንግሥት አገዛዝ (አስተዳደር) ከሰተት በፊት በነበረው የሰው ልጅ ዘመንና ታሪክ ውስጥ ሊታይ የሚገባው ጉዳይ ነው የሚል አቋም አንጸባርቋል ።

ይህ በዚህ እንዳለ የታሪክ ሂደት በግልፅ ያረጋገጠው ጀግንነት በሰው ልጅ ታሪክ ሂደት ውስጥ እስከዛሬ ድረስ ያላቋረጠ ከሰተት መሆኑን ነው ። ልዩ ልዩ ስርዓተ ማኅበራት ተከታትለው ሲከሰቱ የሰዎች አእምሮአዊ ሆነ ለባዊ ስሜቶች የሚለኩበት መስዋእትነቶች መከፈላቸው የማያከራክር እውቀት ነው ። ለምሳሌ የክብርቴውን ሥርዓተ ማኅበር ለማስገኘትና ለማጠናከር ብዙ መስዋእትነትን የሚጠይቅ ትግል ከፈውዳሊዝም ጋር ተካሂዷል ። በዚህም ትግል ውስጥ ብዙ እውቅ ጀግኖች ተወልደዋል ። «—የክብርቴው ጎብረተሰብ እንዲከሰትና እንዲኖር በቀላሉ የማንገምተውና ጀግንነትን የሚጠይቅ የራስ መስዋእትነት ፤ ቨብርሳ የእርስ በርስ ጦርነትና የሕዝብ ተጋድሎዎች ሁሉ አስፈላጊ ሁነው ነበር» ሲል ካርል ማርክስ ገልጾታል ።

በዚህ አኳያ የዘመናችንን የትግል ባህርይ ስንመረምር የአንጋፋውን አብዮታዊ ምሁር አባባል በላቀ ሁኔታ እውነትነቱን ማረጋገጥ እንችላለን ። የዛሬው ዘመናችን የሰው ልጅ በክፍለ ከካፒታሊዝም ወደ ሶሻሊዝም የተሸጋገረበት ወቅት ነው ። በመሸጋገርም ላይ ያለበት የሂደት ዘመን ጭምር ነው ። ይህም የሽግግር ወቅትና ዘመን አያሌ የራሱ ጀግኖችን ፈጥሯል ። ብዙ መስዋእትነትን ጠይቋል ። ይህ መስዋእትነት ግላዊና ሕዝባዊ ነው ። ከዚህም አልፎ ብሔራዊ ሆኖ

ለመጀመሪያ ጊዜ በ1865 ፓሪስ የታተመው የቴዎድሮስ ምስል

በዚህ አኳያ የዘመናችንን የትግል ባህርይ ስንመረምር የአንጋፋውን አብዮታዊ ምሁር አባባል በላቀ ሁኔታ እውነትነቱን ማረጋገጥ እንችላለን ። የዛሬው ዘመናችን የሰው ልጅ በክፍለ ከካፒታሊዝም ወደ ሶሻሊዝም የተሸጋገረበት ወቅት ነው ። በመሸጋገርም ላይ ያለበት የሂደት ዘመን ጭምር ነው ። ይህም የሽግግር ወቅትና ዘመን አያሌ የራሱ ጀግኖችን ፈጥሯል ። ብዙ መስዋእትነትን ጠይቋል ። ይህ መስዋእትነት ግላዊና ሕዝባዊ ነው ። ከዚህም አልፎ ብሔራዊ ሆኖ

የዛሬውና የነገው ከፍተኛ የተባበረ የሕዝብን ወኔ የሚጠይቁት ጦርነቶች በመሳሪያው ፍልሚያ የሀገርን አንድነት ፤ ነጻነትና ዳር ድንበርን ማስከበር «ሁሉን ነገር ወደ ጦር ግንባር ፤» ለተሰኘው የ፲፱፻፳፱ መፈክራችን የሕዝባዊ ጀግንነትን ዘይቤ ለመተርጉም አስችሎናል ። በዚህ ምገዳዊ ወኔ ውስጥ በግንባር ቀደምትነትና በደጀንነት ከተሰለፈው ሕዝብ ውስጥ የላቀ ጀብዱ ፈጽመው

እናገኘዋለን ። ሶሻሊዝም እንቅስቃሴ ከተጀመረበትና ካደገበት አንስቶ ካፒታሊዝምም በከፍተኛ ደረጃ ወደ ሊምፔሪያሊዝም ነት ከተለወጠበት ወቅት ጀምሮ በሁለቱ መካከል የተደረገው ትግል ቀላል መስዋእትነትን የሚጠይቅ አልሆነም ። አስቃላቂ ጦርነቶችና አልቂቶች በየሥፍራው ተካሂደዋል ፤ እየተካሄዱም ነው ።

መስከረም ፫ ቀን ፲፱፻፳፱ በዓድ ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃይለማርያም «የኢትዮጵያ አብዮት ታሪክ በሀቀኛ ብእር ሲጻፍ በግዙፍ ቀለም በሰፋፊ አምድ የሚወሳው የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ እንዲኖር የሞታችሁት ለኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ ደህንነትና ሰላም የቆሰላችሁትና የደማችሁት ጀግኖችም ታሪክ መሆኑን አንጠራጠርም ።» «የኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ ብቻ ሳይሆን የዓለም ተራማጅና ሶሻሊዝት ጎብረተሰብ ሁሉ ድላችሁን እንደድሉ ይቆጥረዋል ይመካባችኋል ።» ተብሎ እንደተነገረው በጸረ-ሊምፔሪያሊዝም ፤ በብሔራዊ አንድነትና በአብዮታዊው ትልማችን በሶሻሊዝም ግንባታ ውስጥ ዛሬ የምናየው እሴት ኢትዮጵያ በጀግንነት ፤ በቆራጥነትና በልበ መሰራት የታጋደሉላት ልጆች እንደነበሩዋትና ለዛሬውም መሠረት የጣሉላት መሆኑ እመን ነው ። ስለሆነም አዲሱ የኢትዮጵያዊነት እሴት ሲወርድ ሲዋረድ ከቀድሞ የመጣ የማያቋርጥ ቢሆንም በይዘቱና በቅርጹ ወይም ባጠቃላይ ሀላፊው የተለየ ጸጋን ተጉናፅፎ ልናየው እንችላለን ። ምክንያቱም የቀድሞውና የወደፊቱ «እኔኝ ታዎች» በአስተሳሰብና በአኗኗር አመለካከት የተለያዩ ስለሚሆኑ ነው ። ስለዚህ በዚህ በዛሬው በሽግግር ወቅት የሚከፈለው መስዋእትነት በዓይነቱ የበዛና የተወሳሰበ ነው ። ከውስጥና ከውጭ ጠላቶች ጋር የሚደረገው ጦርነት የተለያዩ ጀግኖችን የሚያስገኝ ነው ። ከዚህም ታሪካዊ ወቅት በፊት በተለያዩ መንስኤ ለተመሳሳይ ዓላማ የተሰውት የሀገራችን ልጆች ጀብዱ በራሱ ደረጃ በጥምና መለካቱ የማይቀር ነው ።

የዛሬውና የነገው ከፍተኛ የተባበረ የሕዝብን ወኔ የሚጠይቁት ጦርነቶች በመሳሪያው ፍልሚያ የሀገርን አንድነት ፤ ነጻነትና ዳር ድንበርን ማስከበር «ሁሉን ነገር ወደ ጦር ግንባር ፤» ለተሰኘው የ፲፱፻፳፱ መፈክራችን የሕዝባዊ ጀግንነትን ዘይቤ ለመተርጉም አስችሎናል ። በዚህ ምገዳዊ ወኔ ውስጥ በግንባር ቀደምትነትና በደጀንነት ከተሰለፈው ሕዝብ ውስጥ የላቀ ጀብዱ ፈጽመው

ያለፉት በሕይወት ያሉት ቆራጥ ፤ ብርቱኖ ፤ ጉብዝ የአብዮታዊት ኢትዮጵያ ልጆች ጊዜው በፈቀደው ሁኔታ ታውሰዋል ። ወደ ፊትም በሰፊው እንደሚታወቁ ቀደም ሲል የጠቀሰነው የዓድ ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃይለማርያም የመስከረም ፫ ቀን ፲፱፻፸፱ ንግግር አስተማማኝ ተስፋ ነው ።

ሌላው ለሶሻሊዝም ምሥረታና ግንባታ የሕዝቡን ወጪ በነጠላም ሆነ በቡድን የሚጠይቀው ጀግንነት ሠርቶ—አደሩ ሕዝብ እስከ ከእስከ በሚያደርገው የሥራ እንቅስቃሴዎች በምርምርና በፈጠራ እየተካነ የምርት ውጤትን የማስፋትና የማሳደግ ፤ የማሳቅና የማጥፋት ተሳትፎው ነው ። እንዲሁም ለሰፊው ሕዝብ የአኗኗርና የእስተሳሰብ ነፃነት ብቃት በትምህርት ለማግኘት በሚደረገው ዘመቻ ሀቀኛውን ልእልና ሰፊው ሕዝብ እንዲገናኝ በሚደረገው ትግል ውስጥ ያለው የተለያዩ ተሳትፎዎች የሕዝባዊ ጀግናዎች መመንጫ መሆኑ የታወቀ ነው ። ለዚህም ጀግንነት የሰፊውን ሕዝብ ቆራጥነትና ዝግጁነትን የሚጠይቅ መሆኑ የሚያጠያይቅ አይደለም ። ዛሬ በየፋብሪካው የሚከፈደው የኩኩብ አምራቾች ወዛደሮች ሠራተኞች ሽልግት ትኩረት የነገሩትን «የሥራ ጀግናዎች» «የፈጠራ ጀግናዎች» የመሳሰሉትን ለማመንጫትና ለማደርጀት የሚረዳ ዝግጅት ነው ።

እነዚህና ሌሎችም የትግል መድረኮች ለታሪክ ጸሐፊዎችና ለኪነት ሰዎች ሀብታም የፈጠራ ምንጮች ናቸው ። ሀገራችን በብዙ የሁኔታዎች መልክ ስትገመገም ፤ በጀምግራፊ መልክም ድረ ብዙ ገፅታዎች የምታሳይ ፤ ባለፉት ዘመናት ታሪክ ብርቅ የሆኑ ድርጊቶች የሚታወቁበት ፤ የሕዝቦቿ አንድነት ሂደትና የዛሬው አብዮታዊ እንቅስቃሴዎች የሚያስገኝቸውና የሚፈጥሯቸው ጀግናዎች የማያልቁ የፈጠራ ምንጮች ናቸው ። ይህ የማያቋርጠው የአንድነትና የልማት ትግል ጥያቄ እንደጥቁር አባይ የማያቋርጥ የጀግንነት ሀብት ወንዝ ነው ። የዚህ ወንዝ አድምቅ ከሆኑት ተክሎች አንዱ «ቴዎድሮስ» ላለፉት ፩፻፲፱ ዓመታት ለምን የታሪክ ተመራማሪዎች ፤ የደራሲያን ፤ የሰነዳያንና የሌሎች የኪነት ባለሙያዎችን ሀሊና ሳያቋርጥ በመሳብና በመኮርኮር የፈጠራ ምንጭ እንደሆነ በምሳሌነት ለመጠቀም ነው የሚከተለውን አጭጭር ግምገማ በየፈርጁ ለማድረግ የፈለግሁት ።

ቴዎድሮስ በታሪክና በዜና ሳይንስ ዓይን

ቴዎድሮስን ታሪክ ለመጻፍ የተነሳሱ በርካት ያሉ ግድታና ተግባር ያላቸው የውጭ ሀገር ሰዎችን እናገኛለን ።

በመጀመሪያ ደረጃ ቴዎድሮስን በቅርብ ያየና ያወቁት ሊሆኑ ሌሎች ደግሞ ስለ ቴዎድሮስ ከልዩ ልዩ መረጃዎች በመነሳት ለመመራመርና ታሪክ ለማስተማር የተነሳሱ ባለሙያዎችና የታሪክ ምሁራን ይገኛሉ ።

ቴዎድሮስ ስም ዓለምን ሊከፋፈሉ በተነሳሱት የ፲፱ኛው ምእተ ዓመት የቅኝ ግዛት ተስፋፊ አገሮች ምሁራን ዘንድ ከፍተኛ ሥፍራ ይዟል ። ለምሳሌ በላንደን ፤ በፓሪስ ፤ በሮማ ፤ በማድሪድና በአምስት የጀርመን

ዳሰ ከውጭ ተስፋፊ መንግሥታት ጋር ያጋጠመው የፓሪስ ንግግር ያስከተለው ከፍተኛ ግጭት ነው ። በተለይም ከእንግሊዝ መንግሥት ጋር የነበረው ከፍተኛ ያለመግባባት የመቅደላን ጦርነት ማስከተሉና በዚያም ጦርነት ላይ የእርሱ ሕይወት እጅግ በጣም አሳዛኝ በሆነ ፍጻሜ ማብቃቱ ነበር ።

ይህ እጅግ አሳዛኝ እሟሟት እጅግ ወሳኝ የሆነ ትርጉም በመያዙ በሞተበት ሰዓት ብቻ ጽኑ የሚሆኑ የፅሑፍ ሥራዎች (ከዚህም ሊበልጡ ይችላሉ) ለህትመት ቀደም ሲል በተጠቀሱት ሀገሮችና ቋንቋዎች ስለጀግንነቱ በማውሳት ታትመዋል ። የፅሑፍ ሥራዎቹ የተለያዩ ዓላማና ግብ ቢኖራቸውም ቅሉ በምሥራቅ አፍሪካ በጥቂር ሕዝቦች መካከል ለቅኝ ግዛታዊ መስፋፋት አመቺ ያልሆነ ከንድ ያለው ሕዝብና መሪ መኖሩን

ቴዎድሮስ ንግድ ያሠራው መድፍ ወደ ሙቅደላ ሲወሰድ ፤

ከተሞች እንዲሁም የእንግሊዝ ጦር ኃይል በሰፊው ተደራጅቶ በሚገኝበት በሀንድ አገር በበምቤይ ከተማ ከ፲፰፻፶፰—፲፰፻፷ ድረስ ፴፮ የጽሑፍ ሥራዎች ቴዎድሮስንና ኢትዮጵያን በሚመለከት ረገድ ብቻ ታትመዋል ። ከነዚህም መካከል ጽ በእንግሊዝኛ ፤ ስድስት በፈረንሳይኛ ፤ አንድ በኢጣሊያንኛ ፤ አንድ በእስፓንኛ ፤ ሰባት በጀርመንኛ የታተሙ ናቸው ። በመጽሐፍት በመጽሐፍትና በጋዜጣ እንዲሁም በሪፖርት ቅርጾች ይገኛሉ ። ይህ ወቅት ቴዎድሮስ ስም በኢትዮጵያና በአውሮፓ የገነነበት ዋናው ምክንያት ንጉሱ በስልጣን ላይ እን

የሚያወሱ ነበሩ ። የላንደን ብዕሮች የታላቁቱ ብሪታኒያ የዲፕሎማቲክና የጦር ልዑካን የፈጸሙትን ግድታና ያጋጠማቸውን ንግግር ፤ የከፈሉትን መስዋእትነትና የተቀዳጁትን የመቅደላን ጦርነት አሸናፊነት የሚያወሱ ከመሆናቸውም በላይ የነሱ ትክክለኛ ያልሆነው ጦርነት ለመብታቸውና ለከብራቸው ሲባል የተደረገ የስለጠነና የማይደፈር መንግሥት ተግባር እንደሆነ ሲያወሱ የቴዎድሮስን ጫካኝነትና የኢትዮጵያን ሕዝብ ጳላቀርነት የሚያጥላሉና የሚተርኩ ነበሩ ። ይሁን እንጂ የቴዎድሮስን ገፅታ በዚህም ሆነ በዚያ አልቀውኪማውጣት ሊገቱ አል

ቻሎም ፡ ታሪክ የራሱ ኃይል አለውና ፡

የመቅደላው ጦርነት ውጤት ለእንግሊዝ ተቆናቋሪነት እንጂ እየቆየነት እንዳልሆነ ተቀናቃኞቻቸው የሆኑት ፈረንሳዮችና ጀርመኖች ጸሐፊዎች በወቅቱ እንደፖለቲካ መሣሪያ ተጠቅመውበት የቴዎድሮስን ታሪክ የትኩረት ነጥብ በማድረግ ጽፈዋል።

በተለይ ከ፲፱፻፳፭—፲፱፻፳፮ ዓለው ጊዜ ውስጥ በአምስቱም ታላላቅ የአውሮፓ ቋንቋዎች ተፅዕኖ የወጡት የፅሑፍ ሥራዎች ምንጭ የሆኑት ወደ ሊትዮጵያ በሚሰሩና ዊነትና በዲፕሎማቲክነት የመጡ ሰዎች ስለሆኑ የወቅቱን ሊትዮጵያንና የቴዎድሮስን አድናቆትና አስተሳሰብ እንዲሁም ሰውየው የነበሩትን የላቁ በጉ ምኞቶች በየመልኩ በዓይን ምስክርነት የሚያወሱ ነበሩ።

ከ፲፱፻፳፭—፲፱፻ ድረስ ዓለው ጊዜ ውስጥ ስለቴዎድሮስ የሚተርኩ ፅሑፎች ቁጥራቸው በጣም ያንሳል። እነዚህም ፲፩ ብቻ ሲሆኑ በእንግሊዝኛ ፪ በፈረንሳይኛ ፪ በሊጣልያንኛ ለጊዜው የምናውቀው ነው። በዚህ ወቅት እንግሊዝ ፈረንሳይና ሊጣልያ ወደ ሊትዮጵያ ለመግባት የሚጫወቱት ሚና በቀይ ባህርና በሚድቴራንያን ባህር መካከል ከሚከፈተው የስዊስ ካናል ጋር የተያያዘ ሆኖ ይገኛል። በተለይም ሊጣልያ በኢትዮጵያ ላይ የጉላ ትኩረት እንደነበራት የታወቀ እንደመሆኑ የዚህን መሪ ጀግንነትና ታሪክ ከሌሎቹ ይልቅ በዚህ ወቅት በይበልጥ ማስጠናቷ ለትምህርታዊ እውቀት ብቻ የተተለመ እንዳልነበረ ግልፅ ነው። በጠቅላላው ከቴዎድሮስ ሞት እስከ ፲፱፻፳፮ ምእታመት መጨረሻ ድረስ ከ፵፫ በላይ የሚሆኑ የውጭ ሀገር ሰዎች የታሪክ የጉዞ ማስታወሻና የሪፖርት የፅሑፍ ሥራዎችን በህትመት መልክ በኢትዮጵያ ጥናት ካታሎግ ውስጥ በ፩ ዓለም አቀፍ ቋንቋዎች ተሰብስበው እናገኛለን።

በ፩ኛው ምእታመት የመጀመሪያዎቹ ፵፩ ዓመታት ውስጥ ደግሞ ፲ ፅሑፎችን ብቻ በ፩ የአውሮፓ ቋንቋዎች ተጽፈው እናገኛለን። ሮማ፣ ሎንዶን፣ ፓሪስና በርሊን ውስጥ የታተሙት የቴዎድሮስን ጀግንነት የሚተርኩት ጽሑፎች በደብተራ ዘነብና ወልደ ማርያም መዋእለ ዜና ላይ የተመሠረቱ ትርጉሞችና ሀተታዎች እንጂ ባለፉት ፵፪ የ፲፱፻ው ምእታመት እንደወጡት ያሉት አይደሉም። በዚህኛው ክፍል ውስጥ (፲፱፻—፲፱፻፵፩) ዓለም በከፍተኛ ውጥረት ውስጥ የነበረችበት ወቅት ነበር።

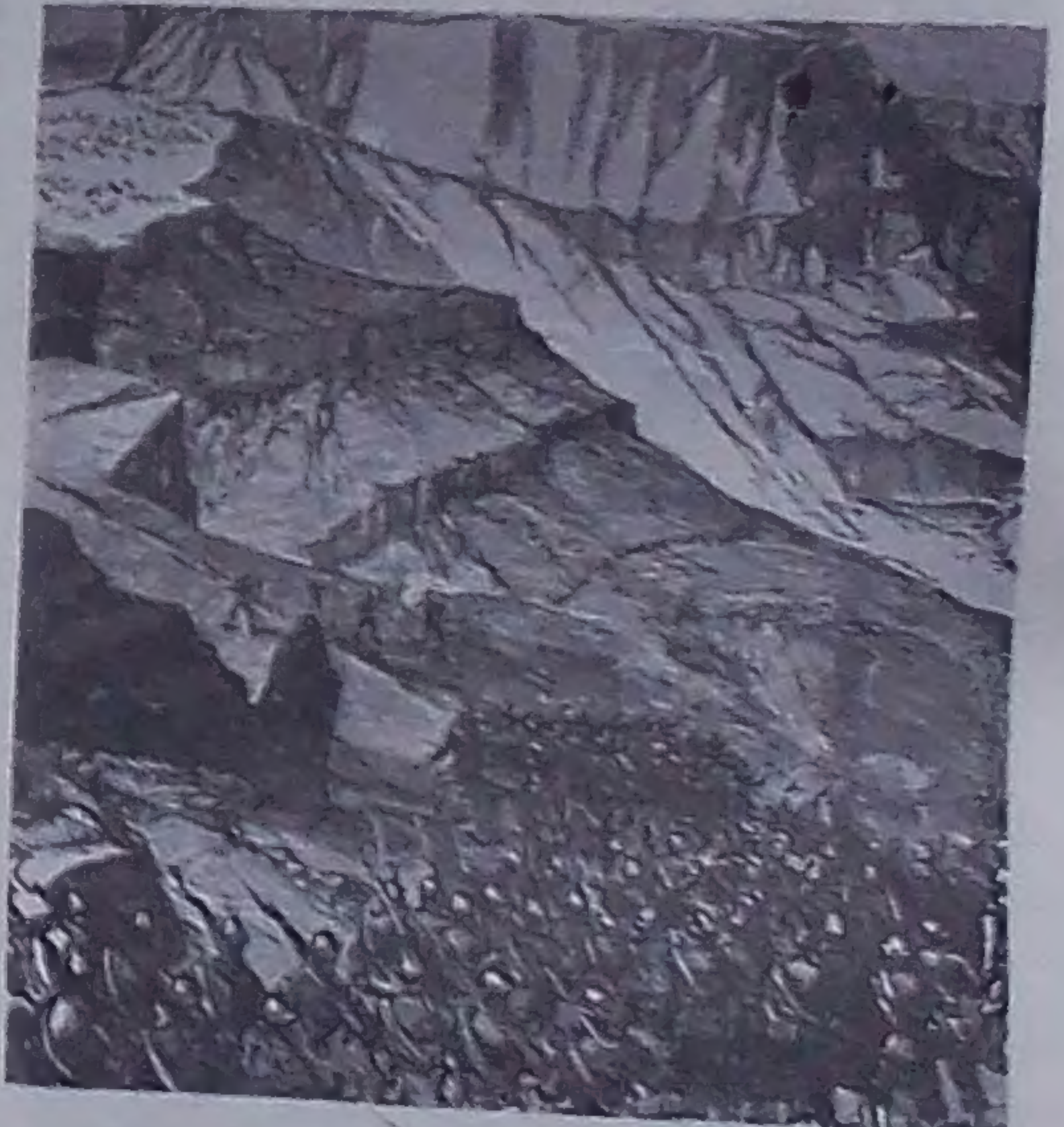
ሁለት ታላላቅ የዓለም ጦርነቶችና ዓለምን ከሁለት የአይዲዎሎጂ ትግል ውስጥ የጣለው የኮሙኒስቶች ተግባራዊ እንቅስቃሴና ሶሻሊስታዊ አብዮት የተካሄደበት የዓለም ሕዝብና ምሁራን የሌብ ትርታ ወደ እለት ከእለት ጭንቀትና ሥጋት ውስጥ የገባበት ወቅት ስለነበርም ጭምር ይሆናል። የቴዎድሮስ ጀብዱና ወኔ ለውጭ ሊቃውንት ህሊና የሚሰብ ማግኔት አልነበረም።

ከሁለተኛው ዓለም ጦርነት ፍፃሜ በኋላ ላ ግን በሀገር ውስጥ ምሁራንና በተለይ በውጭ ሊቃውንት ዘንድ የቴዎድሮስ ገፅ እንደቀድሞ የተለየ ስሜትና ትኩረት እያገኘ ሲሄድ ይታያል። ይህ ወቅት የአፍሪካ አገሮች ለነፃነት ትግል ያደረጉበትና የፖለቲካ ነፃነትም ከሞላ ጉደል የተገናኝቶበት ነው። ከዚያም በላይ ከጦርነቱ ማግስት ወዲያውኑ የሶቪየት ኅብረትንና የሞንጎሊያን ፈላግ በመከተል በርከት ያሉ ሀገሮች ሶሻሊስት ሥርዓትን በአዲሱ ብሔራዊ ዲሞክራሲያዊ ፕሮግራሞች በመመራት አብዮቶች ያካሄዱና ብሔራዊ ነፃነትን የተቀዳጁበት ወቅት በመሆኑ ግለሰቦች በታሪክ ውስጥ ልብሔራዊ አርነት ሲባል የተጫወቱት ሚና በሳይንሳዊ ጥናት አኳያ ሰፋ ብሎ የተገለጸበት ወቅት ሆነ። ጉባኤዎች በልዩ ልዩ አቅጣጫ ሲካሄዱ ብሔራዊ ጀግኖች በየሥፍራው የተጫወቷቸው ሚናዎች ተወስተዋል። አሳታሚ ድርጅቶችም ለማሳተም ተሻምተዋል። ||

በዚሁ አኳያ እጅግ ጥቂት የሆኑ ኢትዮጵያውያን ምሁራን በዓለም አቀፍ ፣ አፍሪካና ኢትዮጵያ ነክ ጉባኤዎች ላይ የታወቁ ሮስን ገፅታ በማጥናት ፅሑፎችን አበርክተዋል። የጋናው ዳርክዋህ ሥራ ሲገመገም አፍሪካዊ ምሁራን የቴዎድሮስ ጀግንነት የጥናታቸው ትኩረት መሆን መጀመሩን ያመለክታል። ዘመኑ የራስ ፍለጋና የራስ መለየት ማውጫ ዘመን በመሆኑ ለነዚህ እህጉ ጉራዊ ምሁራን የቴዎድሮስ ተጋድሎ በአህጉሪቱ ታሪክ ውስጥ የሚኖረውን ሥፍራ በሚገባ ለመወሰን የሚደረገው ጥናት ከእራስ ፍለጋው አኳያ ገና ብዙ ትርጉም የሚጠይቅ ነው። ይሁን እንጂ ባለፉት ፵፩ ዓመታት ውስጥ (፲፱፻፵፩—፲፱፻፹፫) ከ፵፮ በላይ የሚሆኑ የፅሑፍ ሥራዎች (ለጊዜው የዚህ ፅሑፍ አቅራቢ እንደሚያውቀው) በውጭ ቋንቋዎች የህትመትን ብርሃን አግኝተዋል። በቅርቡም በሶቪየት ኅብረት ውስጥ «ኢትዮጵያ ፣ ከብትንትንነት ወደ ፖለቲካዊ ማፅ

ከልነት» በሚል ርእስ የአብዮታችንን ታሪካዊ የጀርባ ገፅታ ለመመልከት በተደረገ ሳይንሳዊ ጥናት በታተመው መጽሐፍ ውስጥ የቴዎድሮስ ታሪካዊ ሚና በሀገሪቱ ዋህድነት ውስጥ ከፍተኛ እንደሆነ ተገልጿል። በዘመናችን እንቁ የተባለው የታወቀው ደራሲ ሀዲስ አለማየሁ ባንድ ወቅት ኢትዮጵያዊያን ታሪክ መሥራት እንጂ መጻፍ አይችሉም ያለው እውነት በዚህ በዓለም አቀፉ የቴዎድሮስ ጀግንነት ልህቀት ላይ እንኳ በተደረገው እንቅስቃሴ ያደረገው ትሩፋት በጣም አነስተኛ መሆኑ በቂ ምስክር ነው። እንኳን በውጭ ቋንቋዎች እንቅስቃሴ ቀርቶ በሀገር ውስጥ ቋንቋዎች እንኳ ከተከለጸደቅ መከራያ የኢትዮጵያ ታሪክ ምዕራፍና ከጥቂት ትርጉሞች በስተቀር የነዘነብና ወልደማርያም መዋዕለ ዜናዎች እንኳ በሚገባም እንዲታወቁ አልተደረገም። በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በቴዎድሮስና በዘመኑ ጉዳይ ተጠሪ ምሁር የነበረው እንኳ በትውልድ ኢትዮጵያዊ ያልሆነ የውጭ ሀገር ዜጋ እንደነበር ግልፅ ነው።

ይህ ስምና ገፅ ፣ ይህ ሰውና ባህርዩ በዚች በዘመናዊቱ ዓለም በኤኮኖሚ እድገት

የእንግሊዝ ጦር ኃይል መቅደላን ሲከብ ፣ ሁዋላ—ቀር በሆነችና ለፖለቲካዊ ነፃነት ከፍተኛ ተጋድሎ ባደረገች ብቸኛ የሆነ ታሪክ ባላት አገር ውስጥ የተወለደውና የኖረው በመሪነትም የሠራው በተጋዳይነትም የታገለው ኢምፔሪያሊዝም ከመቼውም ይልቅ ለዓለም ሕዝቦች ነፃነት ፣ ፍትህ እኩልነትና ሰላም አስጊና አስፈሪ ሁኔታዎች በመፍጠር ጠላትነቱን በሚያረጋግጥበት ወቅት በአንፃሩ የነፃነት ፣ የፍትህ የእኩል

ነቅ የልማትና የሰላም ተጋዳይ ጀግኖች ሊሆኑ ይቻላል። ለማዳከም በየለበት መስዋ እትነትን በልዩ ልዩ ቅርፅ እየከፈሉ ነው። ለምሳሌ፡ ለሀገራችን ካለም እስከጠፋ ድረስ ብሔራዊና ዓለም አቀፋዊ ግላዊና ሕዝባዊ ጀግኖች በከፍተኛ ወኔ እንደሚታገሉት የማያጠራጥር ነው። ስለሆነም ያለፉት ጀግኖችና የዛሬዎቹም ጭምር የጀግንነት ታሪክ ቸው ሁልጊዜ አብነትና ተገናቸው ስለሆኑ በሚገባ መጠናትና ሕዝቦች ዘንድ በቅርብ እንዲደርሱ ማድረግ የዘመኑ የታሪክ ምሁራን ግዴታ ነው።

በ፲፱፻፸፫ በግንቦት ወር የጓድ ሊቀመን በር መንግሥቱ ኃይለማርያም የጉንደር ጉብኝት መቅደላና መተማን አቅፎ «ኢትዮጵያ ያላት የታሪክ ቅርስ በጥቁር ዓለም ውስጥ ጥንታዊ ጀግንነትና ብልህነት በዓለም ላይ የሚያገኝባቸውና የሚያከራክሩ ናቸው» የሚለውን እምነት የሚያጠናክር ሆኗል።

ቴዎድሮስ በጥበባዊ ስነጽሑፍ ውስጥ (በደራሲያን ዓይን)

ስለቴዎድሮስ በኢትዮጵያዊያን ምሁራን ከደብተራ ዘነብና ወልደማርያም እንዲሁም ከተከለ ጸድቅ መኩሪያ(የኢትዮጵያ ታሪክ) ዘመኑ—ቴዎድሮስ ምዕራፍ ሌላ ትኩረት ያላዩ ምሁራን ለጊዜው ጥቂት መሆናቸውን በታሪክ ምሁራን አይን በሚለው ክፍል ውስጥ አውስተዋል። ይሁን እንጂ ለኢትዮጵያ ጥበባዊ ስነጽሑፍ ሰዎች ደግሞ የቴዎድሮስ ስምና ተጋድሎ አደፋፋሪ የስነጽሑፍ ምንጭ ሆኖ እናገኛለን።

በቅድመ አብዮት ዘመናዊት ኢትዮጵያ የስነጽሑፍ ባህል ውስጥ በመጀመሪያ ሁለት ደራሲያን እጅግ ተፃራሪ በሆነ አመለካከት ቴዎድሮስን ለመሳል ሞክረዋል። እኚህ ሁለት ደራሲያን በቀድሞ ሥርዓት የገኙው መደብ አባላት የነበሩ ሁለቱም ከደራሲነታቸው ጉን ከፍተኛ የመንግሥት ባለሥልጣን የነበሩ ናቸው። የ«ቴዎድሮስ» ድራማ ደራሲ ግርማቸው ተከለ ሐዋርያት ቴዎድሮስን የድራማው ማዕከላዊ ሃያል ገጸ ባሕርይ በማድረግ ለኢትዮጵያ አንድነትና ዕድገት ያደረገውን ተጋድሎ አልቆ በማሳየት በመቅደላ ጦርነት ላይ እንዴት ሕይወቱ እንዳሰፈ የሚተርክ ድራማ ነው። የደራሲው አቋም በብሔራዊ ስሜት ግንባታ ላይ የተመሠረተ በጉና ተራማጅ አመለካከት የተ

ሞላው ነው። ድራማው የቀረበበት ወቅት የኢትዮጵያ ብሔራዊ አንድነት ህልውና እዲስ ግንባታ ላይ የነበረበት ጊዜ ስለሆነ የደራሲው የቀስቃሽነት ተግባር በታሪክ ላይ መመሥረቱ እጅግ የሚያስመስግነው ነው። ይሁን እንጂ ድራማው በራሱ ይዘት ብዙ ሊነገርለት የሚችል ነው።

የ«ጣይቱ ብጡል» ደራሲ መኩንን እንዳልካቸው ፲፱፻፶ እስከ፲፱፻፷ ስለቴዎድሮስ ከተጻፉት ሁሉ የተለየ የልበወለድ ድርሰት ያቀረበ ነው። በድርሰቱ ውስጥ ጣይቱ ንፍ ቴዎድሮስን የድርሰቱ ማዕከላዊ ኃያል ገጸ ባሕርያት በማድረግ የሰናይና የእኩይ ተምሳሌት ገፃት ስዕል ይሠራል። ቴዎድሮስን ለማስጠላት በኢትዮጵያ ውስጥ ከተጻፉት የፈጠራ ጽሑፎች መካከል ብቸኛውና የመጀመሪያው ቢሆን ነው። ምናልባትም የግርማቸውን ዓላማ ለመግታት ይሆናል ባንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ የወጣው። በመኩንን እንዳልካቸው ብዕር በመጨረሻ ላይ ሊካድ ያልተቻለው ቴዎድሮስ ለኢትዮጵያ አንድነት ያደረገው ጀግንነት ነው።

ይሁን እንጂ ከነዚህ ሁሉ ጽሑፎች በሁዋላ የመኩንን እንዳልካቸውን ፈለግ ላይ ሆኖ የግርማቸው ተከለ ሃዋርያትን ፈለግ በመከተል የታወቁት የቅድመ አብዮት ወጣት ደራሲ ጸጋዬ ገብረ መድህን፤ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የቤተ መንግሥት ልዑላን ደም ከሰፊው ሕዝብ ደም ያልተለየ መሆኑን በቴዎድሮስ አንደበት አማካይነት ተቃውሞውን በማቅረብ ይጽፋል። ጸጋዬ ገ/መጽሀን በእንግሊዝኛ ሲያቀርብ ሁለት ዓላማ ያለው ይመስላል። አንድ በደራሲው ጎሊና ውስጥ እንደ ቋያ እሳት ሲያጋየው የነበረውን ሃሳብ በአማርኛ ጽሑፍ ሳንሱሩ እንደማይፈቅድለት በመፍራት ሌላው ደግሞ ይህንን አፍሪካዊ ጥቁር ጸረ—ኢምፔሪያሊስት ጀግና ለውጭ ዓለም ትግሉንና ምኞቱን ለማሳወቅ መሆኑን የማያጠራጥር ነው። ይሁን እንጂ በ፲፱፻፷፮ የአሜሪካ ድራማዎች ጥምር ዝግጅት ሲቀርብ በከፊል በአማርኛ እንዳቀረበው የሚታወስ ነው።

የመኩንን እንዳልካቸው አቋም ትክክል ያለመሆኑን የግርማቸውና የጸጋዬ ድራማዎች ብቻ ሳይሆኑ «የቴዎድሮስ እንባ» ደራሲ ብርሃኑ ዘርይሁን ፲፱፻፶፭ በልበወለድ ድርሰት የ«አንድ ለአንድ» ደራሲ የአቤጉብኛ ፲፱፻፷፩ ሥራ በተከታታይ ወጥተዋል። እነዚህ ደራሲያን በወቅቱ የጎሊና

ንቃታቸው በፈቀደላቸው መጠን ቴዎድሮስን ለብሔራዊ አንድነት መሠረት ጣይነት «ሰናይ» ጀግና አድርጎ በማቅረብ ይበልጥ ተወዳጅና ቀራቢ ሊያደርጉት ችለዋል ቢባል ማጋነን አይሆንም። በተለይ ብርሃኑ ዘርይሁን በቴዎድሮስ ላይ በግልጽ ጥላቻ ተነስተው ለፀረ—ሥልጣን መግሪያ የሆኑትን «እኩይ» ገፃት ሲራቸው ምን እንደሚመስል ፈልቅቆ በማውጣት እንደደብተራ አክሊሉ ባሉት ባህርያት አማካይነት በበቂ ለማጋለጥ በመቻሉ ቴዎድሮስ ለምን በመጨረሻው ዘመኑ ጨካኝ እንደሆነ ለሀገሩ ያለው ምኞት እንዴት እንዳልተሳካና ብቸኛ ሆኖ መቅረቱንና የውጭ ወራሪዎች ባጠመዱት ወጥመድ ላይ የእሳት እራት ሆኖ እጅግ አሳዛኝ የሆነ አወዳደቅ የደረሰበት መሆኑን ያሳዩናል። የዚህ ጥናት ዓላማ የየድርሰቶቹ ይዘትና ቅርፅ ትንተና ባይሆንም ቅሉ «በቴዎድሮስ እንባ»ና «በአንድ ለአንድ» መካከል በብዙ አኳያ የተለያዩ ግቦች ቢኖሩም የጀግናው ፍጻሜ ከታሪካዊ ሀቁ የተለየ ያለመሆኑን የሚያረጋግጡ ሆነው እናገኛቸዋለን። ይሁን እንጂ ብርሃኑ ዘርይሁንና አቤጉብኛ ቴዎድሮስን በአንድ ዓይን ነው የተመለከቱት ለማለት በጣም ያስቸግራል። ብርሃኑ የተወሰነ መስመር በመያዝ የሴረኞች መንገድ በእንዴት ያለ መልክና ቅርፅ በጣም ግላዊ ከሆነ ፍርሃት፤ ጥላቻና ቅናት ጋር እንደሚገለፅ ሲያሳየን በእንባቢያን ሕሊና ውስጥ እንደብተራ አክሊሉ ሁልጊዜ እንደሚኖሩና የመልካቸውና የቅርፃቸው ጠባይ እንደጊዜውና ወቅቱ የሚለያይ መሆኑን ነው። አቤጉብኛ «አንድ ለአንድ» የጻፈው የብርሃኑ ዘርይሁን «የቴዎድሮስ እንባ» በወጣ ማግስት ስለሆነ በትሪካው ስፋት ላይ ያተኮረ ነው። እስከ ጀግናው ግላዊና ቤተሰባዊ ሕይወት ድረስ ይሰፋል። በስነጽሑፍ ዓለም ውስጥ ስፋትና ጥልቀት የሚዋሀዱበት ወቅት ጥቂት ስለሆኑ አቤጉብኛ የነበሩትን የዘመኑ ችግሮች በስፋት እንጂ በጥልቀት ሲያሳየን አልቻለም። ብርሃኑ ዘርይሁን ጠባብ ርዕስ ወስዶ በጥልቀት ሊገልፅ ችሏል። ይህ እንግዲህ እንደ ደራሲው ፍላጎትና አቀራረብ የሚወስን ነው። የሆነው ሆኖ ለብርሃኑም ሆነ ለአቤጉ ቴዎድሮስ በብሔራዊ ጀግንነቱ የፈጠራ ምንጭ በመሆን ቀልባቸውን ሊይዝ መቻሉና የተዋጡ ሥራዎችን ሊያቀርቡ መቻላቸው ዋነኛው ርእስ ነገራችን ነው።

ወደ ገጽ 32 ዞሯል

ሥነ ጽሑፍ - ለጀማሪ አንባቢያን

ከነጋሽ ፡፡ ማርያም

መሠረተ ትምህርትን የሚያስፋፋ አገሮች—እትዩሉም ጭምር—ከሚያጋጥሟቸው ዋና ዋና ችግሮች አንዱ ፊደል ቆጥሮ «ቀለሟን የለየ» ጉልማሳ ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ሊያነብ ይችላል? የሚለው ጥያቄ ነው።

አንድ ሰው ፊደል መቀጠርና ስሙን መፈረም፣ ስልክ መደወል ከቻለ በዘልማድ እነጋገር መሐይም እይባልም። ዳሩ ግን ቀለል ያለ ደብዳቤ መጻፍና በጋዜጣ ከሚጻፉትም ንባብ ቃላት (ፓራግራፍ) ውስጥ ጥቂቶቹን አንብቦ መረዳት ካልቻለ ትምህርቱ ስላላገለገለው አሁንም ቢሆን መሐይም ነው የሚል አስተሳሰብ አለ። ነገሩ እውነት ነው። ችግሩ በዚህ ብቻ አይገታም። ፊደል የቆጠረ ጉልማሳ መሐይም አንብቦ የመረዳት ችሎታውን የሚመጥን ሥነ ጽሑፍ ካላገኘ በስተቀር የተማረውን ፊደል መርሳት (መዘንጋት) ያመጣል።

«ፊደል ቆጥሮ ንባብ» የሚባል ልማዳዊ እነጋገር አለ። ጉልማሳው መሐይም ፊደል ከቆጠረ በኋላ የሚያነበው ጽሑፍ በእጁ ውብ ፊደሎች ቃላት፣ ቃላቶች አረፍተ ነገር፣ አረፍተ ነገሩ ትርጉምና የሐሳብ ግንኙነት ካልፈጠሩለት በስተቀር ተስፋ ይቆርጥና ወደነበረበት ሥፍራ ተመልሶ መሐይም ለመሆን እምብዛም አይችገርም።

በሀገራችን ውስጥ ብቻ ሳይሆን ከኢትዮጵያም ውጭ አድናቆትን ያተረፈው የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም ከተጀመረ እስከ ሶስተኛው ዙር ድረስ፤ ሚሊዮን ጉልማሶች ማይማን ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ አድርጓል። አሁን በመካሄድ ላይ ባለው በአምስተኛው ዙር የመሠረተ ትምህርት ዘመቻ አንድ ሚሊዮን ፪፻፵ ሺህ ጀማሪ ጉልማሶች ከማይምነት እንዲላቀቁ ለማድረግ ዕቅድ ያወጣ ሲሆን፣ በዚሁ ፕሮግራም የተሳታፈዎች ቁጥር ከአሥር ሚሊዮን በላይ ሆኖ አልፎ ይህ ታላቅ የምሥራች ነው።

አንድን ኅብረተሰብ ለማደራጀት፣ የአብዛኛው ሕዝብ የኢኮኖሚ፣ የፖለቲካና የማኅበራዊ ኑሮ ሕይወቱ የሚሻሻልበትን መንገድ ለመቀየስ የትምህርት ሚና ምን እንደሆነ መዘርዘር የሚያስፈልግ አይመስለኝም። ለሁሉም ይህ ጽሑፍ የምያተኩረው ፊደል

ለቆጠሩ ጉልማሶች ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ቢዘጋጅላቸው ይቻላል በሚለው ጥያቄ ላይ ነው።

ፊደል የቆጠረው ጉልማሳ ማንበብ እንዲችል ለማድረግ ቁጥራቸው በተወሰኑ ቃላት የተጻፈ ሥነ ጽሑፍ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። ይኸ ግልጽ ነው። ማንበብ የጀመረው ጉልማሳ የተማረውን እንዳይዘነጋ ለማድረግ በሀገራችን ውስጥ ከተሞከሩት ዘዴዎች አንዱ በእካባቢው በሚገኘው መደበኛ ት/ቤት ትምህርቱን እንዲቀጥል ማድረግ ነው። መሐይሙ ከበረታ ይኸም አይከፋም። ሆኖም ፊደል የቆጠረው መሐይም ትምህርቱን ለመቀጠል ያልቻለ እንደሆነ ምን ዓይነት ሥነ ጽሑፍ ሊያነብ ይችላል የሚለው ጥያቄ አሁንም መልስ ያስፈልገዋል።

የመሠረተ ትምህርት ፕሮግራም በአያሌ አገሮች ውስጥ ሲሠራበት የቆየ ከመሆኑም በላይ፣ እንደ ዩኔስኮና የዶክተር ላውባክ የኢንተርናሽናል ፊደል ቆጥሮ ንባብ ድርጅትን የመሳሰሉት ተቋማት ሰፊ ጥናት ያካሂዱበት መስክ ነው። የገንዘብ እጥረት፣ የወረቀትና የእትመት ችግር፣ ለዚህ ሥራ ብቁ ሆነው የሰለጠኑ ደራሲያንና ጽሑፉን የማከፋፈል ችግር ቢያጋጥምም፣ ፊደል ለቆጠሩ ጉልማሶች የሚሰማማ ሥነ ጽሑፍ የሚያዘጋጁበት አገሮችና ድርጅቶች መጥቀስ ይቻላል። ከእነዚህ ውስጥ ከሁሉም የታወቀው ቀደምብሎ የተጠቀሰው የዶክተር ላውባክ የኢንተርናሽናል ድርጅት ሲሆን፣ በአፍሪካውስጥ ማሊ፣ ኮንጎ፣ ቶጎ፣ ታንዛኒያ፣ ኒጄር፣ ላይቤሪያ፣ ዛምቢያና ቱኒዚያ የታወቁ ኢንስቲትዩሽኖች እንዳሏቸው ይነገራል። ከእነዚህ ከፍለዓለም ሕንድ፣ አፍጋኒስታን፣ ኢራንና ታይላንድ እንደምሳሌ ይጠቀሳሉ። ሌሎችም እንደ ጃማይካንና ቢኒዙዊላ የመሳሰሉ አገሮች የቆየ ልምድ አላቸው።

የእነዚህ አገሮች የሥነ ጽሑፍ ድርጅቶች ለጀማሪዎች መጽሐፍ ለሚያዘጋጁ ደራሲያን የአጭር ጊዜ ኮርስ ይሰጣሉ። በእነዚህ ተቋማት ስለሚዘጋጁት መጻሕፍትና ስለሚሰጡትም አገልግሎት የዩኔስኮ ድርጅት ሰፋ ያለና ጠለቅ ያለ ጥናት እያደረገ የጥናቱን ውጤት በመላው ዓለም ያስራጫል።

ፊደል ለቆጠሩ ማይምናን የሚዘጋጀው ሥነ ጽሑፍ በምን ዓይነት አርእስተ ነገር

ላይ ማተኮር አለበት? አቀራረቡስ እንዴት ነው? መጽሐፍ ነው ወይስ መጽሔት? ጋዜጣ ነው። በራሪ ወረቀት?

ለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ ሰፋ ያለ ጥናት ከአደረጉት ኤክስፐርቶች ውስጥ የኢንተርናሽናል ኮሚቴኒኬሽን ፕሮፌሰር የሆኑት ዊልበር ቢራም የመገናኛ ዘዴዎች ምሁር የሆኑት ሎይድ ስመርላንድና እንዲሁም የታወቁት ሶሺያሎጂስት ኤም ኤም ሉዊስ ከሚሰጡን ምክር ውስጥ አንዳንድ ሐሳብ ልጥቀስ።

ፊደል ቆጥረው ንባብ ለሚጀምሩ ጉልማሶች የሚዘጋጀው ጽሑፍ ምን ዓይነት አርዕስተ ጉዳይ ይዞ መቅረብ አለበት ለሚለው ጥያቄ ከሕይወቱና ከዕለት ተግባሩ ጋር የተያያዘ ነገር መሆን እንዳለበት ያስረዳሉ። የአንባቢዎቹን ፍላጎት የሚጠቅስ ኑሯቸውን ለማሻሻል እንዲችሉ የሚያበረታታ ነገር መሆን አለበት። ማንኛውም መሐይም ጉልማሳ ዕድሜው ከጠና በኋላ ለመማር የሚጓጓው ማንበብና መጻፍ ለዕለት ተግባሩ የሚሰጠው ጥቅም እንዳለ ሲረዳና ሲያምን ነው። አዲሱ አንባቢ የሚያነበው ሥነ ጽሑፍ ከዕለት ተግባሩ ጋር የተያያዘ ሲሆን ለማንበብ ያለው ፍላጎት ብርቱ ይሆናል። አንዳንድ የጀማሪ ሥነ ጽሑፎች የግብርናን ተግባር፣ ጤና ጥበቃን፣ ዕድገትን፣ አዝርዕትን፣ ከብት ዕርባታን፣ አትክልትን፣ የኅብረት ሥራን፣ ማኅበራዊ ኑሮንና ልማዳዊ ሁኔታዎችን በሚመለከቱ አርእስቶች ላይ ተመስርተው ይዘጋጃሉ።

ሌሎች ደግሞ ስለዕለቱ ዜና ስለእውነተኛ ታሪክ፣ ስለየአገሩ አፋዊ ወይም ልማዳዊ ባህል (እነጋገር) ስለ ልዩ ልዩ አገሮች መሬትና ሕዝብ በተለይ ለሴቶችና ለወጣቶች ስለሚጠቅሙ ነገሮች ይጽፋሉ። በእነዚህ አርእስቶች ላይ የሚጻፉት የጀማሪ ሥነ ጽሑፎች ታትመው ከመውጣታቸው በፊት ማንበብ ለጀመሩት ጉልማሶች እየቀረቡ ጠቃሚነታቸውና ተፈላጊነታቸው ይጠናል። ከራ ይደረግባቸዋል። አንባቢያትን የሚስቡና የሚወደዱ መሆናቸው ሲረጋገጥ እየታተሙ ይበተናሉ። አስቸጋሪ ሆነው ሲገኙ ይለወጣሉ። እነዚህን ጽሑፎች የሚያዘጋጁት በሙያው የሰለጠኑ ደራሲያን ሲሆኑ፣ አንዳንድ አገሮች ለዚሁ ጉዳይ የሚሆን የሥነ ጽሑፍ ውድድር እያዘጋጁ ከሕዝቡ ልዩ

ልዩ ሥነ ጽሑፍ ያገኛሉ። ለጀማሪዎቹ የሚቀርበው ሥነ ጽሑፍ በመጀመሪያ ደረጃ መልእክት ማስተላለፍ አለበት። በሁለተኛ ደረጃ የሥነ ጽሑፍን ባሕሪ (ክሪኤቲቪቲ) የማሰባት ችሎታ ያስተምራል።

ማንበብና መጻፍ ለመማር ለምን ፈለጋችሁ? የሚል ጥያቄ የቀረበላቸው የውጭ አገር መሐይምናን ከሰጡት መልስ ውስጥ የሚቀጥሉትን ጠቅሷል።

—ጋዜጣ ለማንበብ፣ ልጆቼን ለማስተማር እንድትችሉ፣ ሥራዬን ለማሻሻል ይረዳኛል፣ ለልጆቼ ደብዳቤ ለመጻፍ፣ በራሴ እንድትማመን፣ መሐይምነት ካደረሰብኝ ሐፍረት እንድላቀቅ፣ ሐሳቤን ለመግለጽና ለመናገር እንድትችሉ፣ ቤተሰቤንና ዘመዶቼን ለመርዳት እንድትችሉ፣ የሕይወቴን ፈተና ለመቋቋም እንድትችሉ፣ ለተሻለ ሥራ እንድትሰለፍ ወዘተ የሚሉት ናቸው።

የሚቀርበው ጽሑፍ የጀማሪውን አንባቢ የእስተያየትና የእስተሳሰብ አድማስ ለማስፋት እንዲቻል ብሔራዊና ኢንተርናሽናል የሆነ ዝና ማቅረብ ቢኖርበትም፣ አንባቢውን የሚስበውና የሚያረካው ስለ አካባቢው ስለሚያውቃቸው ሰዎችና ሥፍራዎች ሲጻፍለትና ሲነገር መሆኑ አያከራክርም። በጽሑፉ የቀረበው የሚያውቀው ሰው ታሪክ ሲሆን፣ የመንደሩ የንግግር አርእስት ይሆናል። አንባቢዎቹ ነገሩ የሚያስነርማቸው ሆኖ ሲያገኙት (ለጋዜጣው) ሥነ ጽሑፍ አዘጋጅ ደብዳቤ ይጽፋሉ። መካፈል፣ መናገር ማሰብ ይጀምራሉ። የማንበብና የመጻፍ ፍላጎታቸው እየበረታ ይሒዳል። «ቅኔ ይፈላባቸዋል!»

ፊደል ለቆጠሩ አንባቢያን የሚዘጋጀው ሥነ ጽሑፍ በመጽሐፍ ወይም በፓምፍሌት መልክ መሆኑ ቀርቶ በጋዜጣ መልክ ቢሆን ይመረጣል። ተፈላጊው ጽሑፍ በጋዜጣ የወጣ እንደሆነ በአንዱ ጋዜጣ ላይ ልዩ ልዩ የሆኑ አርእስተ ጉዳዮች (ዜና) ማቅረብ ይቻላል። የጽሑፍና የፎቶግራፎች (የሥዕሎች) አቀማመጥ ዓይን የሚማርኩ፣ የአንባቢዎቹን ፍላጎት የሚሰቡ ይሆናሉ። እንደ አጋጣሚ ሆኖ አንዱ ጽሑፍ ለአንባቢው የማይጥመው ሆኖ ቢገኝ ወይም ቢያስቸግረው ሌላውን አርእስተ ጉዳይ ለመምረጥ ዕድል አለው።

ጋዜጣው በተወሰነ ጊዜ—እንበል በሳምንት አንድ ጊዜ ታትሞ ስለሚወጣ፣ አንባቢው ጋዜጣው የሚወጣበትን ቀን በጉጉት ይጠብቃል። ጋዜጣው ታትሞ የሚወጣበት

ቀን የተወሰነ ስለሆነ ያለማቋረጥ ታትሞ ይበተናል። አንባቢው የማንበብ ልምድ ያድርጋል።

ግድግዳ ላይ የሚለጠፍ ጋዜጣ (ዎልፔፒር)

ይህ ተለጣፊ ወረቀት ወይም በአንድ በኩል ብቻ የተጻፈበት ጋዜጣ የመንደሩ ሕዝብ ሊመለከተው በሚችልበት አማካኝ በሆነ ሥፍራ—በሕዝብ አደባባይነበት ምህርት ቤት ወይም በሕዝብ መሰብሰቢያ አዳራሽ—ውስጥ ሊለጠፍ ይችላል። የዚህ ዓይነቱን ጋዜጣ ለማዘጋጀት አነስተኛ የማተሚያ መሣሪያ ይበቃል። አነስተኛው ማተሚያ ቤት ብዙ ሕዝብ ሊገለገልበት የሚችል የጀማሪ አንባቢዎች ጋዜጣ ልታትም ትችላለች። የማተሚያውም ዋጋ ዝቅተኛ ስለሆነ ጋዜጣዋ በነፃ ትሰጣለች።

መጽሔት—ፊደል ቆጥረው ማንበብ ለጀመሩ ጉልማሶች ሊዘጋጁ የሚችለው ሌላ የሥነ ጽሑፍ ማሰራጫ መሣሪያ መጽሔት ነው። በመጽሔት መልክ በተዘጋጁ ጽሑፎች የሚጠቀሙ አያሌ አገሮች እንዳሉ የዩኔስኮ ድርጅት ያስረዳል። በዚህ መጽሔት ላይ የሚሠፍሩትን ጽሑፎች የሚያቀርቡት ለአዲስ አንባቢያን የሚሆን ሥነ ጽሑፍ እንዲያዘጋጁ ልዩ ትምህርት የተሰጣቸው ጋዜጠኞችና ደራሲያን ናቸው።

ቡሌቲን—በሚሞግራፎ የታተሙ (ጽሑፎች የሚያዘጋጁ) ብዙ አገሮች አሉ። ከእነዚህ ጋር ፖስተር፣ መጻሕፍትና ፓምፍሌትን የመሳሰሉ የትምህርት ማሰራጫዎች ለመጥቀስ ይቻላል።

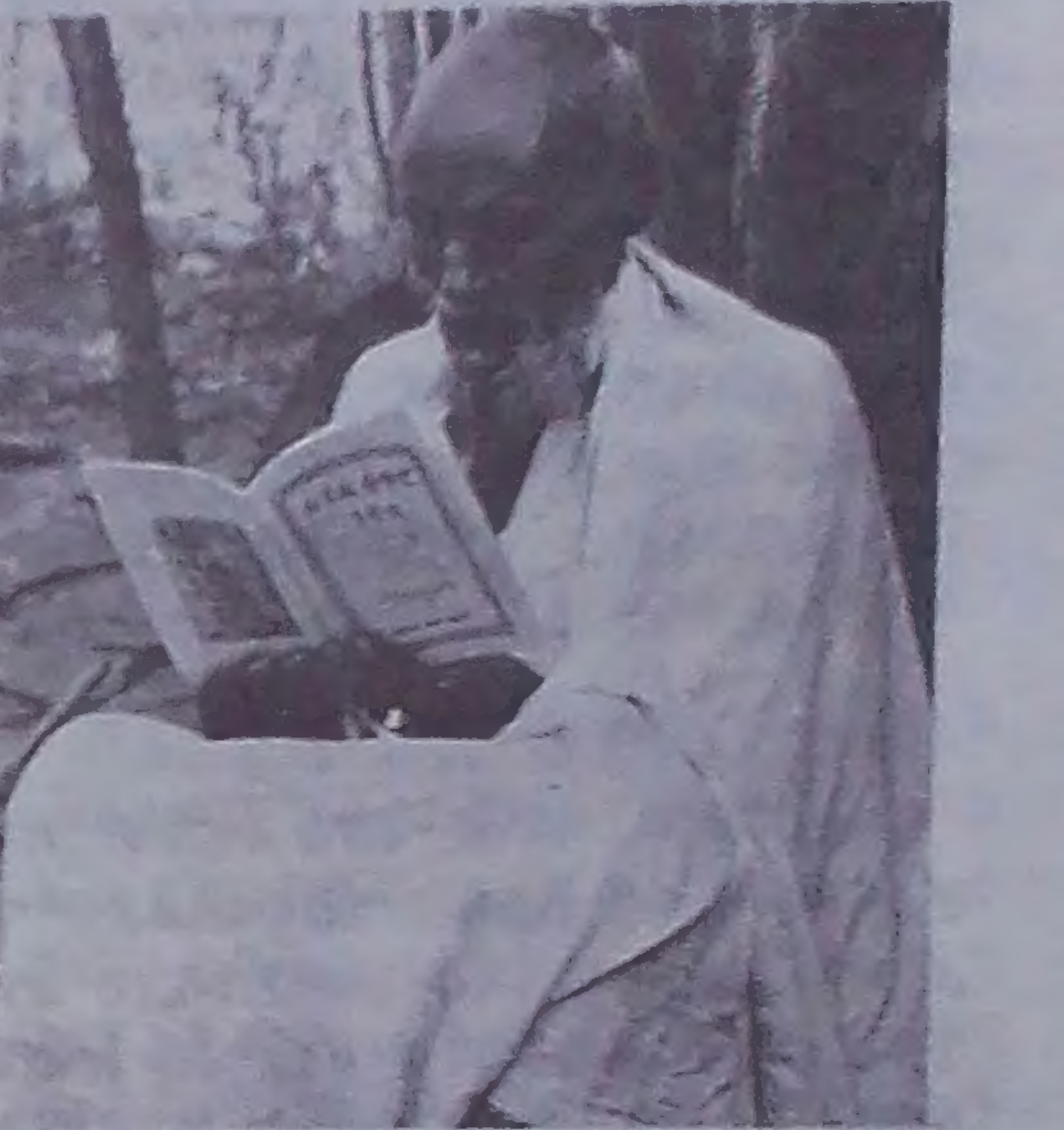
ዕለታዊና ሳምንታዊ ጋዜጦች በአንዳንድ አገሮች ውስጥ በየዕለቱና በየሳምንቱ የሚታተሙ ጋዜጦች ለጀማሪ አገሮች አንባቢያን የሚቀርብ ጽሑፍ የያዘ አንድ ገጽ ወይም ሕላፍ ይመድባሉ። ይኸ መልእክት ከጋዜጣው ጋር ይበተናል። የዜና ማሰራጫው መሣሪያ—ጋዜጣው እንበል—ለትምህርቱ ፕሮግራም ድጋፍ መስጠትና ማስተማር አለበት።

ለጀማሪዎች የሚዘጋጀው ጋዜጣ፣ መጽሔትም ሆነ በራሪ ወረቀት እንዴት ሊጀመር ይችላል? የሚል ጥያቄ ያስከትል ይሆናል። የዚህ ዓይነቱ ጋዜጣ በንግድ መልክ የሚቋቋም

ቋም ሳይሆን የመንግሥትን ድጋፍና የኢንተርናሽናል ድርጅቶችን ዕርዳታ የሚጠይቅ ነው። ለምሳሌ ያህል የኢስኮን፣ የዓለም ባንክ፣ ኦ.ኤስ.ኤስ.ኤስ. (የደቡብ አሜሪካ አገሮች ድርጅት) የላውባክን ድርጅት የመሳሰሉ ተቅዋሞች ዕርዳታ እንደሚሰጡ የታወቀ ነው። ለዚህ ተግባር ደራሲያንን የሚያሰለጥኑ አገሮች ወይም ድርጅቶች አይታጡም።

የጋዜጣው አቀማመጥና የአሰላለፍ ስልት

ስለጋዜጣው አቀማመጥና (ሌዴአውት) በለአጻጻፉ ኤክስፐርቶች እንዲህ ይላሉ። ለጀማሪዎች የምትዘጋጀዋ ጋዜጣ ጉላ ጉላ

ትምህርትን ዕድሜ አይገታውም

ባሉ ፊደላት መጻፍ አለባት። አጠር መጠን ያሉ የዜና አርእስቶች ይኖሯታል። ስፋ ያለ ባዶ ቦታ (ስፔስ) ይታይባታል። (ጽሕፈቱ ጥቅጥቅ ብሎ እንዳይታይ ለማለት ነው።) ጋዜጣዋ አንዳንድ ሰዎች በተለጠፈችበት ሥፍራ እየከበቡ የሚያነሷትና የሥዕሎች ንም ትርጉም ለመረዳት የሚሹት ማንበብና መጻፍ የቻሉት ሰዎች ብቻ ሳይሆኑ ማይም ናትም ታሪኩን ወይም ዜናውን ሌላ ሰው እንዲያነብላቸው ይጠይቃሉ። በነገራችን ላይ አያሌ ማይማን የተራቀቀ አማርኛ፣ ኦሮሞኛ፣ ትግርኛ ወላይትኛ፣ ወይም ሌላ ቋንቋ መናገር ስለሚችሉ፣ የአጻጻፉን ስልት ቀላል አድርገን ስናቀርብ የሚገለጸው ሐሳብ «የልጅ ነገር ነው» እንዳይባል ጥንቃቄን ይጠይቃል።

ፊደል ለቆጠሩ አንባቢያን የሚቀርበው ጽሑፍ በቀላል ቃላት፣ በአጭር ዕረፍተ ነገሮችና ምንባብ ቃላት (ፓራግራፍ) መዘ

ጋጀት አለበት ማለት ማለትም በቀላሉ የሚነበብ ጽሑፍ ካላገኘ በስተቀር የቆጠረውን ፊደል እንደሚረዳ ቀደምብሎ ተጠቅሷል። ጽሑፉ በደንብ ታስቦበት ከተዘጋጀ—(በሰላምና፣ ጤና፣ ጥበቃ፣ ጽሕፍት መልካም ዜጋ በሰላምነቱ ውስጥ...) አዲሱ አንባቢ ሁለት ዓይነት ጥቅም ያገኛል ታላላቅ። በአንድ በኩል ዕውቀቱን ሲያዳብር በሌላ በኩል ደግሞ የማንበብና የመጻፍ ችሎታውን ያጠናክራል። በሰላምና ይጀራ ውስጥ ለዚህ ጉዳይ የሚያገለግል ስምንት ገጽ ጋዜጣ ይታተማል። በሕገድ አገር ለከፍተኛ በሚባለው ሥፍራ ፊደል ቆጥረው ማንበብ ለጀመሩ ጉልላማዎች የሚያገለግል መዝገበ ታላቅና በየአሥራ አምስት ቀን የሚታተም የቤተሰብ መጽሐፍት አለ። በላይኛው ውስጥ ከስድስት እስከ ስምንት ገጽ የምትሆን ጋዜጣ በጸሃ ብር እያሳተመ፣ በአንድ ዓይነት ማስታወቂያ አንድ ብር እየሰከረለ፣ እንዲሁም የጋዜጣዊን አንድ ቅጂ በአነስተኛ ገንዘብ እየሸጠ ወደውንችሎ ትርፍ የሚያገኝ ድርጅት እንዳለ የተጠቀስ ምሳሌ ተመልክቻለሁ።

ሥዕሎች

ሥዕሎች የራሳቸው የሆኑ ትርጉም አላቸው። ሥዕሎች የሐሳብ ማስተላለፊያ መሣሪያዎች ስለሆኑ ለሌላው ሰው እንዲገቡ በጥንቃቄ መጠናት አለባቸው። የሥዕሉ አቀማመጥ፣ የብርሃኑ ኃይልና የጥላው ዝንባሌ ለጀማሪ አንባቢያን ያስቸግራል። ከጥቂርና ነጭ ፎቶግራፍ ይልቅ ባለቀለም ፎቶግራፍ ይመረጣል። እንዲሁም በመሥመር ከተሳሉ ሥዕሎች ይልቅ ጀግራዊ ፎቶግራፍችን ተጨባጭ ሆነው ያገኙዋቸዋል—ይላል ስመርላንድ። መሠረተ ሐሳቡ ፎቶግራፉ ሕዝቡ (መንደረተኛው) የሚያውቀው ሰው ፎቶግራፍ ቢሆን ይመረጣል ነው። ያልተለመደ ነገር የታሰበውን መልእክት ሲያስተላልፍ አይችልም።

የንባብ ቤቶች

ለአንባቢያን የሚዘጋጁት ጋዜጦች፣ መጽሐፍት፣ መጻሕፍት ወዘተ... በየሥፍራው በሚቋቋሙ የንባብ ቤቶች አማካይነት ለጉልላማዎች ሊደርሱ ይችላሉ። በሀገራችን ውስጥ የንባብ ቤቶች መቋቋም ለዕውቀት መሣሪያ ጠቃሚ መሆናቸው ስለታመነበት በአሁኑ ወቅት በከነማ፣ በገበሬ ማኅበራት፣ በፋብሪካዎችና በእንደሰትሪዎች አካባቢ ቁጥራቸው ወደ ሁለት ሺህ የሚጠጋ የንባብ

ቤቶች ተከፍተዋል። በከነማና በሌሎችም ሕዝባዊ ድርጅቶች ትብብር ቁጥራቸው እጅግ በርካታ ያሉ የንባብ ቤቶች ገና መካፈት ይኖርባቸዋል። በእነዚህ ንባብ ቤቶች ውስጥ ለጀማሪው አንባቢ የተዘጋጁት ጽሑፎች ስለሚገኙ አያሉ አንባቢያን ሊጠቀሙ ባቸው ይችላሉ። የጀማሪ አንባቢያንን ችሎታና ፍላጎት የሚመጥኑትን ሥነ ጽሑፎች ለማዘጋጀት የደራሲያን ማኅበር፣ የቋንቋዎች አካዳሚ፣ ብሔራዊ የመጻሕፍት ድርጅቶች፣ የሴቶችና የወጣቶች ማኅበራት ሊሳተፉበት የሚችሉበት ሰፊ መስክ ነው።

የዚች ጽሑፍ ዓላማ በጋዜጣና በሥነ ጽሑፍ አቅጣጫ ለማይመጡ ጉልላማ ትምህርት ለማድረግና ለመደገም ያስፈልጋል። ሥነ ጽሑፍ የ

ባቢው ተግባርና ሕይወት ጋር የተያያዘ መሆን አለበት። አረፍተ ነገሩ የረዘመና የተወሳሰበ አጻጻፍ እንኳን ገና ፊደል ለቆጠረ ጉልላማ ይቅርና ለተማሪውም አንባቢ አይጥምም። እያንዳንዱ ዐረፍተ ነገር ሲበዛ ቢውል ከአሥራ አምስት ቃላት መብለጥ የለበትም። ግቡ አድራጊ እንጂ (አክቲቭ) ተደራጊ (ፓሲቭ) መሆን የለበትም።

አዲስ አንባቢያን የማይዳሰስ (አብስትራክት) ነገር ለማሰብ ያዳግታቸዋል። ለምሳሌ ያህል ስለሰው ልጅ መብት የተጻፈ ጽሑፍ በቀላል ቋንቋ ቢጻፍም እንኳን ጀማሪው አንባቢ ሊረዳው አይችልም። እዚህ ላይ አንድ ነገር መደገም ያስፈልጋል። ሥነ ጽሑፍ የ

ትምህርትን ቦታ አይወስነውም።

ርት የሚዳረስበትን መንገድ ለመጠቀም ስለሆነ ከሬዲዮ፣ ከቴሌቪዥን ወይም ከሲኒማ የሚገኘውን ጥቅም አልነካሁትም።

ሐሳቡን ለማጠቃለል ያህል የኢክስፐርትነት ምክር እናዳምጥ። በግድግዳ ላይ የሚለጠፍ ጽሑፍ ሆነ በየጊዜው የሚወጣ ጋዜጣ በአግባብና በጥንቃቄ መዘጋጀት አለበት። በጋዜጣው ላይ የሚሰፍረው ጽሑፍና ሥዕል፣ የአጻጻፉ ስልትና አቀራረቡ ለጀማሪ አንባቢ የሚጥምና አንብቦ ሊረዳው የሚችል መሆን አለበት። ቃሉ፣ ቀላል፣ ዐረፍተ ነገሩ አጭር፣ አርእስተ ጉዳዩ ከአን

ሚቀርብበት አጻጻፍ በቀላል ቋንቋ ቢሆንም አስተሳሰቡ ለጉልላማ የሚሆን መሆን አለበት። ለጉልላማ የሚቀርበው ሂሳብ ለሕፃን ከሚቀርበው የተለየ ነው።

የመሠረተ ትምህርትን መስፋፋት ከሚያፋጥኑት ሁኔታዎች አንዱ ለጀማሪ አንባቢያን የሚጠቅም ሥነ ጽሑፍ የሚያዘጋጁ ደራሲያን ማሰልጠንና የሚነበብ ጽሑፍ በሰፊው ማስራጨት ስለሆነ፣ በሀገራችን ውስጥ ያሉት (ኢንሱሪትዊ-ሺን) ተቀዋሞችና ሕዝባዊ ድርጅቶች አተኩረው ሲመለከቱት የሚገባ የተቀደሰ ተግባር ነው።

ቀኝ ጌታ

የፍታሕ ንጉሤ

(፲፮፻፲፯—፲፱፻፴፱)

ሟሹ—የሐንሰ ለድግሱ (፲፱፻፳፭ እንደፈጸመ)

ለቅራቢ—ልግነት የሐንሰ

« ኮከብ እምኮከብ ይሕይስ ከብሩ » የሚል የኖረ የግዕዝ እባባል አለ ። እንዲሁም ኮከብ በብርሃኑ ፤ በግዝቱ — በጠቅላላ ተፈጥሮው ከሌላው ኮከብ ይበልጣል ። እኔን የሚያስገርመኝ ይኸ ለይደለም ። እንዳንድ ከዋከብት አሉ — በተለየ አጠራር ተወርዋሪ የምንላቸው ። በሌሊቱ ህዋ ውስጥ ከአንዱ ግዕዝነ ሰማይ ወደ ሌላው ተወርውረው ብልጭ ብለው ይጠፋሉ ። ይህ ሁሉ የሚሆነው በቅጽበት ነው ። ያንን በጨለማ ግርማ የተዋጠውን ህዋ በብርሃን ጉርፍ ሰንጥቀው አጥለቅልቀውት ይጠፋሉ ። ተመልካችም በመገረም በሚመነጭ ዝምታ ይዋጣል ። በኢትዮጵያ የሥነ ጽሑፍ ህዋ ውስጥ የፍታሕ ንጉሤ እንድታላቅ ተወርዋሪ ኮከብ ነበረ ።

ብሩህ ነጸብራቄ ፤

ውበቱና ድምጹ እንድንት ተሰማምተው እንድንት ቢበርቁ ።

የሚያውቅለት ጠፍቶ

ምሥጢሩን አካቶ ።

ተወርዋሪ ኮከብ በራሱ ነበልባል ፤ በራሱ ነዲድ ተቃጥሎ የጠፋ

ተወርዋሪ ኮከብ በምናየው ሰማይ ነበረ በይፋ ።

አዎን ነበረ ። በዚያ ቅጽበት በሆነው የጽሁፍ ዘመን የፍታሕ ፤ የኢትዮጵያን የሥነ ጽሑፍ ህዋ በቅኔበግጥም ፤ በመዝሙርና ተውኔት የብርሃን ጉርፍ ሰንጥቆት አጥለቅልቆት ጠፍቷል ።

ስለየፍታሕ ንጉሤ በሕፃንነቱ እናት አባቱ ሲያወጡ ፤ ሲወያዩ ፤ እንዳንዴም ሲከራከሩ እስማኝነበረ ። በተለይ አባቱ ከየፍታሕ ንጉሤ ተውኔቶችና መዝሙሮች ውስጥ በቃሉ የሚያስታውላቸውን ስንጥቶች ሲያንጉራጉር እየሰማሁ የየፍታሕ ፍቅር በሕፃን ልቡናዬና ስሜቱ ተሳለብኝ ። ያኔ ከሰማኝቸው ትዝ የሚሉኝ « አንተ ባላጉዝ/ጉራዴ ግዛ » እና « ወላድ ኢትዮጵያ ለልጆቻዋ ብላ / እጅግ ሳይጥሩባት ሳይዘሩባት አብቅላ » የተባሉት መዝሙሮች ናቸው ።

ሁለተኛው በጣም ጠለቅ መዝሙር ነው ። ጠለቅነቱን የተገነዘብሁት ካደግሁ በኋላ ነው። ያኔ መዝሙሩ ይመስጠኝ የነበረው በቃላቱ ጣዕመ ዝማራ ነበር። የፈተኛውን መዝሙር ግጥሙን በሙሉ ላገኘው አልቻልሁም ። የኋለኛውን ግን ብርሃንና ሰላም ይባል በነበረው ጋዜጣ በሙሉ ተጽፎ ስላገኘሁት ለናሙና በጥቂቱ ከዚህ ቀጥሎ ጠቅሸዋለሁ ።

« ወላድ ኢትዮጵያ ለልጆቻዋ ብላ

እጅግ ሳይጥሩባት ሳይዘሩባት አብቅላ ስንዴውን ጠብቃ እንከርዳዱን ነቅላ

ስትመግበን አየን በፀሐይ አብቅላ ።

ኋላም ትምህርት ቤት ከገባሁ በኋላ በተለይም ሁለተኛ ደረጃ በነበርሁበት ጊዜ ፤ በብላታ መርሰኤ ጋዜጣ ሰዋሰው ውስጥ የየፍታሕ ቅኔዎች ፤ ግጥሞችና መዝሙሮች አልፎ አልፎ ተጠቅሰው በማግኘቱ በቃሉ አጥንቼ እንደ ዳዊት እደግማቸው ነበረ ። መጀመሪያ ምናቤን የመታው ፤ ስሜቴን የነካው የየፍታሕ የቋንቋው ኃይልና ውበት ነበረ ። ኋላም ስለቅኔዎ ሆነ ስለ ግጥም እንዳንድ ነገር ከገረጃዉፍሁ በኋላ ያን መጀመሪያ ምናቤን የመታውን ፤ ስሜቴን የነካውን የየፍታሕን የቋንቋ ኃይልና ውበት መመርመር ጀመርሁ ። የየፍታሕ ስንጥቶች መቀነባበር ፤ የዘይቤው ወይንም የሰለምኑ መተባበርና መዋህድ ፤ በስተቅኔውም በኩል የሰምና ወርቁ ፤ የውስጡ ወይራው ፤ የሰም ለበሱ ፤ የጎብሩና የምርምሩ አካሄድ እስከዛሬ ከተነሱት ግጣሚዎች ሁሉ የፍታሕን የተለየ ያደርጉታል ። የየፍታሕ ርቀቱ ፤ በኪነት ሥራው ሁሉ ከሀብት ትንቢት ጋራ የተሳካው የዘይቤው ወይንም የሰለምኑ ስልቱ ልዝብ በመሆኑ እይኮለልም ። ወይንም ሊቀዳው አይችልም ። ወጥነቱ የተመሠረተው በዚህ ላይ ነው ። —ንጹሕ የኪነት ወጥነት ነው ።

የየፍታሕ ስንጥቶች ተተንትነው ውበታቸው አይረከስም ፤ ለጋንታቸው አይጠፋም ። ከቶም በተተነተኑ ቁጥር ውበታቸው የበለጠ ይሟላል ፤ ይማርካል ። ምሥጢራቸው እይከፈልም ። በተተነተኑ ቁጥር የሚጉላው ህቡዕ የነበረው የምሥጢር አንድነታቸው ነው ። የምሥጢር አንድነታቸው ከቶ አይፋለስም በተመረመሩ ቁጥር ውበታቸው ይበልጥ እየረቀቀ ፤ ምሥጢራቸው ይበልጥ እየጠለቀ ነው የሚሔደው — ከዓመት ዓመት ልምላሚ ፤ አበባ ፤ ፍሬ እንደማይለያቸው ዕጽዋት ናቸው ። ስንጥቹ ሁሉ — በተውኔቶቹም ሆነ

በመዝሙሮቹ — የተለየ የግላቸው የሆነ ጣዕመ ዝማራ አላቸው ። በውስጣቸው ቀለም ፤ ድምፅ ፤ መግዛ ፤ ጣዕም ፤ አካላዊ ህላዌ ተባብረው ይገኛሉ ። ወይም በሌላ አነጋገር ስንጥቹ ለአምስቱ ህዋሳት ደርሰው ፤ በእነርሱ አማካይነት ዘልቀው ከህዋሳት ውስጥ ይሰማሉ ። በቅኔዎ ሆነ በግጥም በጠቅላላውም በኪነት ጽሑፍ ውስጥ እንዲህ አድርጎ የሚያጽፍ ተራ ተውህቦ አይደለም ። ለነክፍለ የሐንሰ ፤ ለነሥነ ጊዮርጊስ ፤ ለነተክሌ ዘዋሽራ — — — ለነየፍታሕ ንጉሤ የተሰጠ ልዩ ተሰጥሞ የሚያስቀና የሚያጓጓግሩም ተውህቦ ነው ።

የፍታሕ ንጉሤ የተወለደው በ፲፰፻፲፯ ጉጃም ደብረ ኤልያስ ነው ። እዚያው ከተወለደባት አገር ዜማና ቅኔ እየተማረ አደገ ። በቤተ ክህነት ትምህርቱም እጅግ ምስጉን ስለነበረ ገና በሕፃንነቱ ቀኝ ጌታ የሚያሰኘውን የሽማግሌ ምዕራንን ግዕረግ ተቀብሏል ። በተወለደ በአሥራ አራት ዓመቱ ወደ አዲስ አበባ መጥቶ መጀመሪያ በሊጋባ ጽሕፈት ቤት በኩል ይሠራ ነበር ። ከዚያ በኋላ ግን በዳግማዊ ምኒልክና በተፈሪ መኮንን ትምህርት ቤት በአማርኛ ቋንቋና በመዝሙር መምህርነት ሠርቶ ነበር ። ቀጥሎም በቅዱስ ጊዮርጊስ ት/ቤት አስተዳዳሪና ዲሬ ከተር ነበር ። ኢትዮጵያ በጠላት በተወረረች ጊዜ የፍታሕ በወለጋ በኩል አድርጉ በስደት ወደ ሱዳን (ካርቱም) ሔደ ።

የፍታሕ ከስደቱ በኋላ በ፲፱፻፴፱ ተመለሰ ። « በ፲፱፻፴፱ በጥቅምት ወር ለህግ መወሰኛ ምክር ቤት ምክትል ፕሬዚዳንት ተብሎ ተሾሞ በዚሁ ሥራ ላይ እስከ ፲፱፻፵፱ ሰኞ ሰኔ ሰላላ ድረስ ሲሠራ ቆይቶ ፤ «ሰኞ በቢሯቸው ሲሠሩ ውለውና አምሽተው ከቤታቸው ገብተው ከተኙ በኋላ በማግሥቱ ማክሰኞ ባልጋቸው ላይ መተው ተገኙ » ተብሎ ተነገረለት ። ማክሰኞ ሐምሌ እንደ በመካከ ሥላሴ ተቀበረ ። የፍታሕ ቀደም ብሎ ስለብላቴን ጌታ ህሩይ ወልደ ሥላሴ ሞት የጻፈው የእንጉርጉሮ መዝሙር ውስጥ የሚከተሉት ስንጥቶች ይገኛሉ ።

« ሰውን ሰው ቢወደው አይሆንም እንደራስ

ታመህ ሳልጠይቅህ መቅረቴን እትውቀስ

ባውቀው ነው የመጣሁ እንደማልመለስ ይማርህ መሀረው እስከመጣ ድረስ » አዎን ፤ ሄደ — በላቴን ጌታ ህሩይን ሊጠ

ይቅ = እንዳለው በዚያው ቀረ = አልተመለሰም =

«አወይ ጥርሌ ሞጉ ዘወትር ይሰቃል» ያለው ባለቅኔ፤ በተወለደ በአርባ ሁለት ዓመቱ በድንገት ሞቱ ተቀበረ። ያመዋግደ ሀሊግው ሊትዮጵያ ሁኔታው፤ የጽሁፍ ዘመኑን በረቂቅ የጽሁፍ ውበት የፈጀው ሄደንግል ሀገራ ሆይ ጥንተ ተደንግሎ ሄደለ አቻ አካል ያላገኘላትን ሀገሩን የዘመረው ባለቅኔ ድንገት ሞቱ አረፈ ። ያለን አጣሁ ወርቃን፤ እነዚህም ሲን፤ እነገድሱንና እነሱንም የመሳሰሉትን ባህርያት የፈጠረው ባለቅኔ ከንጹጥ ድንገት ተንተርሶ ተኛ ። ምናልባት ቀደም ብሎ መላኩ በጉሰው (የዮፍታሔ ዘመነኛና የጽሁፍ ተቀናቃኝ) ለአለቃ አልፍነህ የገጠመው የጋዘን እንጉርጉር ለዮፍታሔም ሞት የጋዘን መግለጫ ሳይሆን አይቀርም ።

«ይቅርአይወራ «የዮፍታሔ» ሞቱ ይታወቅ የለም ወይ ድምጹ በመጥፋቱ» የፍታሔ ንጉሤ የሞተበት ምክንያት ምን እንደሆነ አስከዛሬ ድረስ አልታወቀም ። እኔም በበኩሌ ጠይቄ አስጠይቄ በወግ የሚነገረኝ ሰው አላገኘሁም ። እንዳንዶቹ እንደሚሉት ከሆነ የገደለው የከሰል ጢስ ነው ። የዚያን ጊዜ «ሰንደቅ ዓላማችን» ጋዜጣ (ረቡዕ ሐምሌ ፪ ቀን ፲፱፻፴፱ ቱ-፲፩ ፲፮ ፳፩) ስለዮፍታሔ ሕመምና ሞት ቀጥሎ የተጠቀሰውን አጭር ማሳሰቢያ ጽፎ ነበር ።

«የሀመሙ አኳኋን በሚገባ ገና አልታወቀም ። የጤና ጥበቃ ጽሕፈት ቤት ይገልጠዋል ብለን ተስፋ እናደርጋለን»

አስከዛሬ አልተገለጸም ፤ ተገልጦም እንደሆነ ማስረጃውን አላገኘሁም ።

የፍታሔ ንጉሤ በመሠረቱ ባለቅኔና ገጣሚ ነው ። ልዩ ባለቅኔ ፤ ልዩ ገጣሚ ነው—ሲሉ—ቶሉ የሚሰማው ፤ ጠልቆ የሚሰማው ፤ በጥብቅ የሚሰማው የኪነት ሰው ነው ። ግልብ ወይንም የወሸኔ ስሜት ሲያልፍም አይነካው ። ግጥሙ ወይንም ቅኔው ገና በእንግርቡ ስሜት ይነዝራል ።

አስከሁን የተጠቀሱት ስንኞች ከተራ ወይንም ከግልብ ስሜት ሊመነጩ የሚችሉ አይደሉም ።—በጣም ከሚጨነቅ ፤ ስለሚፈጽመው ነገር በጽኑ መዋግድ ከተያዘ ፤ ከተወጠረ ስሜት እንጂ ።

የዮፍታሔ ጽሁፍ አንዱ መለየው ሁለት ተግራሪ ኃይል ወይንም ሁነት ወይንም ስሜት ማቀናጀት ነው ። ይህ ለኪነት

ጽሁፍ ዓይነትና ከሆኑት ዘዴዎች አንዱ ነው ።

ይህም ማለት አንዱን ስሜት በሌላ ተመሳሳይ ወይንም በተግራሪው ስሜት ማጉላት ወይም እንዲጠናከር ማድረግ ማለት ነው ። ለእንባቢው ወይም ለጸሐፊው አርቱዕ የሆነው ስሜት ከሌላ ጋር በመቀናጀቱ ርቀው ወይም ቀጥተኛ ይሆናል ። የፍታሔም ጋዘንን ከደሰታ ፤ ግቱን ከልቅሶ ወዘተ - - - ጥንድ አድርጎ እያጣመደ እያቀናጀ ጥንድ ጥንድ አድርጎ አሰልፎ ያቀርባልናል ። የዮፍታሔ አንዱ የታላቅነቱ ምሥጢር ከዚህ ውስጥ ሀቡዕ ሆኖ ይገኛል ። ለአብነት የሚከተሉትን ስንኞች ይመለከቷል—

«አወይ የኔ ነገር እንዲያው ተለባብሶ መስቀል ተሰላጢን ዘፈንና ለቅሶ»

የፍታሔ ንጉሤ ወደቅኔና ወደ ግጥም ዓለም የገባው የቅኔና የዜማ ትምህርት ቤት በነበረበት ጊዜ ነው ። በቅኔና በዜማም ጥበብ የታሸው እዚያ ሳለ ነው ። ወደ ቲያትር ዓለም ግን መቸና በምን ምክንያት እንደገባ እርግጡን ለማወቅ ለጊዜው አልቻልሁም ። ይሁን እንጂ ወደዚህ ሥራ ያስገባው አንዱ ምክንያት አዲስ አበባ ከመጣ በኋላ ለአማርኛ መምህርነት መመልመሉ ይመስለኛል ። በዚያን ጊዜ በብዛት ተውኔት የሚጽፉና የሚያሳዩ መምህራንና ተማሪዎች ነበሩ ። የሚያሳዩትም ብዙውን ጊዜ በየትምህርት ቤቱና በዘመኑ በነበሩት ሆቴሎች ውስጥ ነበረ ። ለዮፍታሔ ወደቲያትር ዓለም መግባት ሁለተኛ ምክንያት የሆነው የጊዜው ሁኔታ ይመስለኛል ። በ፲፱፻፲፮ እና በ፲፱፻፳፰ መካከል ሊትዮጵያ ብዙ ተፈትናለች ። ደራሲያኑም የሕዝቡን ስሜት ለመንካትና ለቡናውን ለማነቃቃትም ምናልባት ዋና መንገድ የሆናቸው የ«ዘመኑ መድረክ» ሳይሆን አልቀረም ።

ዘመኑ የጥድፈያ ዘመን ነበር ። ዘመኑ የሀገር ፍቅር የገነነበት ዘመን ነበር ። ዘመኑ ሊትዮጵያ በብዙ ፈተና የተፈተነችበት ዘመን ነበር ። እንደ ዮፍታሔ ያሉትም የኪነት ሰዎች ስለሀገራቸው በጽኑ መዋግደ ሀሊና የተጠመዱበት ዘመን ነበር ። ለሐሳባቸው ፤ ለስሜታቸው ፤ ለጭንቀታቸው መክፈያ የሆናቸው የተውኔት ጽሁፍና የመድረክ ዓለም ነበር ። ይህ ሁሉ ተደምሮ የተወደደ የተከበረና የታፈረ ጥበብ ነበር ። ለብዙ መቶ ወሏል ። የፍታሔንም ወደ ቲያትር ዓለም ከገፋፉት ምክንያቶች ከፍ

ብለው የተጠቀሱት ጥቂቶቹ ሳይሆኑ አይቀሩም ።

ያም ሆነ ይህ የፍታሔ በተውኔት ድርሰቱም ሆነ በሌላው አተኩሮ የሚመለከተው ወደፊትም ወደኋላም ነበር ። የሚከተለው ግጥም (ቅኔው) ስለሊትዮጵያ የነበረውን ጽኑ መዋግደ ሀሊና ፍቅር አግዝፎ ያሳያል— የዘመኑንም መንፈስ ሕያው አድርጎ አስቀርቶልናል ።

አጥንቱን ልልቀመው መቃብር ቆፍራ
ጉበናን ከሸዋ አሉላን ተትግራ
ሰመኝ አድራሰሁ ትናንትና ዛሬ
አሉላን ለጥይት ጉበናን ለጭራ ።
ተሰባሰቡና ተማማሉ ማላ
አሉላ ተትግራ ጉበና ተጋላ
ጉበና ሴት ልጁን ሊያስተምር ፈረሰ
አሉላ ሴት ልጁን ጥይት ሊያስተኩስ አገራ ተባብራ ታልረገጠች እርካብ
ነገራችን ሁሉ የእንጋይ ካብየእንጋይካብ ትምህርት እንዲሰፋ ሀገር እንዲጠና አራቱ ጉባዔ ይነሱልንና
መኮንን ደራሲ አሉላ ጉበና
ሀገራችን ትማር አሁን እንደገና

ጉበና ከፈረሰህ ጋር ተነስ እንደገና = (1927)

የፍታሔ ተውኔትም ሆነ ግጥም መዝሙርም ሆነ ቅኔ በብዛት መጻፍ የጀመረው አዲስ አበባ ከመጣ በኋላ ነው ። በብዛት መጻፍ የጀመረው (ባገኘሁት መረጃ መሠረት) ከ፲፱፻፲፰ ጀምሮ ነው ። እስከ ፲፱፻፳፰ ድረስ በጠቅላላው አሥራ ስድስት ተውኔቶች ፤ ግጥሞች ፤ ቅኔዎች ፤ መዝሙሮች ፤ ዘፈኖችና ልዩ ልዩ ጽሁፍች ደርሷል ። የጻፋቸው ተውኔቶች ሁሉ ተደጋግመው ታይተዋል ። ተደናቂነታቸውም ወስን አልነበረውም ። ለምሳሌ በ፲፱፻፳፱ በሐምሌ ፲፮ ቀን ከታዩት ቲያትሮች የፍታሔ ያቀረበው «እጅግ ደስ ስለአሰኝ ከዚህ አንዱን ከፍል ለአዘጋጁ ለአቶ ዮፍታሔ ንጉሤ ሶስት መቶ ብር ጉርሻ ደግሞ በቀለባቸው ላይ የቀለብ ጭማሪ ተደርጎላቸዋል» በማለት የዚያን ጊዜው ብርሃንና ሰላም ጋዜጣ ጽፎ ነበር ።

የዮፍታሔን ዕረፍት ምክንያት በማድረግ ሰንደቅ ዓላማችን ይባል የነበረው ጋዜጣ «ሥራ አይሞትም» በሚል ርዕስ ቀጥሎ ያለውን ሐተታ አስፍሮ ነበር ።

«ሚቹ አቶ ዮፍታሔ ንጉሤ በሕይወተ ሥጋ ሳሉ ያሳዩዋቸው ቲያትሮች ብዙዎች ናቸው ። ከብዙዎቹ አንደኛ አፋጀጂኝ የሚባለው ቲያትር በማዘጋጃ ቤት በተቋ

ጽሑፍ ቲኦትር ግብረመስቀል ጽ/ ቤት አላሳ ቤት ሐምሌ አሥራ ስድስት ቀን (፲፱፻፴፱) ከእኩል ቀን በኋላ በግዛታዊ ቤት አላራሽ በታየ ጊዜ ከቲኦትር ድንቅነት በላይ የደግ ሥራ ሠራተኛው ሲሞት ሥራው አለመ ምቹን አሳሳቢ - - አፋጅሺኝ እውነተኛ መስተዋትነት ያለው ቲኦትር ነው ። ከዚህ ቀደም በኢትዮጵያ ሙስጥ የሆነውንና ዕድገት ቀንቶላት የተደረገላትን ከፍተኛ ታሪክ ገልጾ ያሳያል ። ይህንንም ከመግለጽ በቀር የታሪኩ መግለጫ የሆነ በውስጡ ያለ አሠራርና አነጋገር ጠላቅ ነው ። ልብ ይሰብራል ። »

በዚህ ጋዜጣ ላይ አቶ በለጠ የተባለው ስለ የፍታሒ ሥራ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ይናገራል ።

«ምንም እንኳን አሁን ደራሲው በመካከላችን ባይኖሩም የመልካም ሥራቸው መታሰቢያ ከእኛ ጋር ሆኖ ዘወትር ሲያስታውሳቸው ስለሚኖር ስለ ቲኦትር መጻህፍታቸው ጥቂት እንደናገር ይፈቀድልኝ ዘንድ እለምናለሁ ።

«አፋጅሺኝ ለአቶ የፍታሒ ንጉሤ የመጀመሪያ ወይንም የመጨረሻ ድርሰታቸው እንዳልሆነ መናገር የሚያሻ አይመስለኝም ። ከ፲፱፻፳፰ በፊት በልዩ ልዩ ምሥጢራት የተቀመጡና የዝግሬ ጣዕማቸው የሰሚን ሀሊና በሚመስጥ ዜማ የተቀኙ አሥራ ስድስት ያህል ቲኦትሮችና መዝሙሮች አዘጋጅተው በየጊዜው ለሕዝብ በማሳየታቸው የቲኦትርና የድርሰት ሊቅነታቸው በሰፊው የታወቀ ሆኗል ፤ ስለዚህም በቲኦትር ድርሰት በመላው ዓለም ከታወቁትና ስመጥሩዎች ከሆኑት ጸሐፊዎች አንዱ እርሳቸው ናቸው ብለን መናገር አያሳፍረንም ።

«እነዚያ የቀድሞዎቹ ድርሰቶቻቸው ሁሉ ታትመው ያልተራቡ በመሆናቸው በጠላት ምክንያት ስለጠፉ ዛሬ ልናገኛቸው ባለመቻላችን የሚያሳዝንን ሳይሆን አልቀረም ። ቢሆንም ከነዚያ በኋላ በስደት ሀገርና ከተመለሱም በኋላ ይህንኑ ሥራቸውን በታላቅ ትጋት ስለቀጠሉ ስምንት ያህል ቲኦትሮችና ልዩ ልዩ ድርሰቶች አትርፈውልናል ።

ከዚህ በላይ እንደተገለጸው የፍታሒ ድርሰቶች በጣም ብዙ ነበሩ ። ከተውኔት

ድርሰቶቹ መካከል ስመጥሩ የሆነችው 'አፋጅሺኝ' የተባለችው በስደት ላይ ሳለ የጻፋት (የተውኔቱ እርሾ ወይንም ጥንሰስ በሕሊናው ሲብላ የቆየ ይመስላል) ተውኔት ናት ። ከዚህ ቀደም ብሎ ስለእነዚያ ከምሲና ስለእነዚያ ባንትይቀጡ የጻፈው ተውኔትበጣም ዝነኛ አድርጉት ነበር ። በ፲፱፻፴፱ 'እያዩ ማዘን' የተባለ ለአምስት የተከፈለ ተውኔት ጽፎ በደራሲው መሪነት ተዘጋጅቶ ታይቷል ።

የፍታሒ ቅኔውም ፣ ግጥሙም መዝሙሩም በርካት ያለ ነው ። ብዙ ዘፈኖችም እራሱ ፈጥሮ እውጥቱ ነበር ። «መናዩ ፣ የኛማ መሸራ ፣ እንተ ባላእጉዛ» - - - ጥቂቱ ናቸው ። ስለየፍታሒ ንጉሤ በሙሉ ለማተት እያመችም ። ሆኖም እንዳንድ ነገር በመጠኑ እናውሳ ።

የፍታሒ ዘይቤ ወይም ስለምን የማይነካው የለም ። የዘይቤው ሁሉ መሠረቱ ብሎ ያትና ሐዲሳት ናቸው ። ከዚያም ታሪክን ግብርናን ፣ እረኝነትን ፣ የዘወትር ኑሮን ዕጽዋትን ፣ አዝርዕትን ፣ ወዘተ - - - ከመደበኛ ዘይቤው ጋር እያዋሐደ ምትሐታዊ የሆነውን ቅኔውንና ግጥሙን መዝሙሩንና ተውኔቱን ያቀርብልናል ። ዘይቤው ሁሉን አቀፍ ነው ።

የፍታሒ አማርኛ ላይ ላዩን ቀላል ወይም የዋህ ነው ። ከዚህም በላይ የፍታሒ ጽሑፍ ጌጡ ሁሉ - - - አፋጅሺኝ ውስጥ አንዱ ባሕርዩ እንዳለው - - - ማጠፉ ነው ። እያንዳንዱ ስንኝ ወይንም አረፍተ ነገር ተጨምቆ የወጣ ለት ዳግም ወይንም አቡስንት አረቂ ነው ። ለመረዳት በብዙ ፈርጅ ማስተንተን ያስፈልጋል ። የጽሑፉ ውበትም ሆነ ምሥጢር በተነበበ ፣ በተተነተነ ቁጥር ሕያውነቱ ከፍተኛ ላል ፤ ያሽታል ፤ ጣዕሙ እያደር ያመረቃል ። ምናቡ በጣም ሰፊ ነው ። ለምሳሌ ስለእነዚያ ከምሲ እጻፈው ተውኔት ውስጥ ቀጥሎ የተጠቀሱት የማይዘነጉ ስንኞች ይገኛሉ ።

‘ጣል ጣል አርግባቸው በነአቶ ይግለጡ መፋቀር ይሻላል አትቆራረጡ ጣትህ ረጅም ነው አያ ባንት ይቀጡ ወይንም ፣ የከምሲ ጓደኛ አያ ባንት ይቀጡ ወይ ጠረን አካሌ ሽታው መጣፈጡ ወይንም ፣ ለወንዱም ለሴቱም ለሁሉ አለበሰው

የኮራው ልጅ ከምሲ የተበጣጠሰው ።
‘ኮምታራው ባንት ይቀጡ ጣውንቶቹን ለመስደብ ተነሳና ለአዝማራው ግጥም እንዲህ እያለ ይነግረው ። ጀመረ ።’
‘ሱሪው የነጣጣ ጉተናው ያማረ ዓይኑ በቁለጨለላው ቢወድቅ ቢነሳ
እንኳን አምስት ብር አያገኝም ቢሳ ።
ወዲያውም አከታትሎ የባንት ይቀጡ ጉባን የሚሆነው ። - - -
‘አትቸኩልብን አያ ባንት ይቀጡ ብር ጣጣታችን አልታወቀም ቁርጡ ።’ ይለዋል ።

የፍታሒ ንጉሤ የተለየ እንደ አረቂ መርፌ የሚወጋ ዓይንና እጅግ የፈጠነ የተባ ጆሮ ነበረው ። ለምሳሌ በተውኔት ድርሰቶቹ ውስጥ ከፈጠራቸው ባህርያት መካከል አንዱ አጣሁ ወሮታን የሚሆን ፣ ሕይወት ያለው ፣ ነፍስ ያለው አማናዊ የሆነ ባሕርይ አላጋጠመኝም ። ለእሱ መሰል ወይንም አቻ ለመሆን ይችሉ የነበሩ «ፍቅር እስከ መቃብር»

ቀኝ ጌታ የፍታሒ

ውስጥ የሚገኙት ካብትሽ ይመርና አጋፋሪ ጉደታ ነበሩ ። አጣሁ ወሮታ የሚገኘው አፋጅሺኝ ውስጥ ነው ። ሕይወት ሊሰጠው የቻለው የፍታሒ ተመልካችነትና አዳማጭነት ነው ። አጣሁ ወሮታ እንደሚከተለው ሆኖ ቀርቧል ።

‘ኢሱ ዓይኖት ነገሩ ሲጀመር ጊዜ ብዙ አማት አለፈው ። ቀኑ ነው ፣ ጸመንጃው ጉረሰው መጸው ። ሹጉዱ ጉረደው መጸው ኢሱ ጸቡቆ ለብሰው ነው ። አሽከሮቹ ብዙ አለው ፣ ኢሴ ሁሉም አሽከሩ ኢሜቱ ላይ ወደ ገጽ 32 ዞሯል

—በሞኑን አየሰ ነፍሱ ተጨንቃለች ።
አሳቡን መወሰን ፤ መቁረጥ ፤ አቃተው
—አሁን በፍጥነት እንደሚበላ አረጋግጧል።
በሚያጠራጥረው አካላት ።

በሰዚህ ብሩ መጋለጥ አለበት—በአየሰ እም
ነት ። ግን ልቡ ወደ ጓላ ወደፊት እየሰ
አመላከለ ። የብሩ ውለታ ብዙ አለበታ ።

በሰብሩ ጉዞ መብላት ፤ በይባላ ወይም
ሁኔታዎች ሲገመገሙ ይኸን ያመለከታሉ
ወይም ይመስላል በማለትም አይደለም—
አየሰ ሊያምን የቻለው ። በእርግጥ ይኸም
ሐሜት አለ ። ሆኖም ፤ በሐሜትና በይባ
ላል ወይም በይመስላል ንጹሐንም ሊወነ
ጀሉ ይችላሉ ። ይኸን ይዞ ፤ በዚህ ዓይነት
«መረጃ» ላይ ተመሥርቶ እንኳን ወዳጁን
ብሩን ቀርቶ ፤ የሚጠላውን ሌላ ሰው እንኳ
ለመወንጀል ሕሊናው እጅ አይለውም ። ሕሊ
ናበሰነት ፤ ምቀኝነት ፤ ሸርና ሸፍጥ በብዙ
ሰዎች ላይ የሚያየው ዕለታዊ ትዝብቱ ስለ
ሆነ ፤ ከነዚህ በሚመነጭ ወሬ ላይ ተመሥ
ርቶ እንኳን እርምጃ ሊወስድ (የሚችል እንኳ
ቢሆን) ይቅርና ፤ ወሬውን ለሌላ ሰው መድ
ገሙን በግልበቡ ላይ ራሱ ወንጀል እንደፈ
ጸመ ይቆጥረዋል ። ነገር ግን ፤ ምንም በማያ
ጠራጥር መንገድ በጉዳዩ ከደረሰበት ደግሞ
ሕሊናው ምሕረት የሚባል ነገር አያውቅም ።
የገደኛው የብሩ ጉዳይ እንግዲህ ይህ የመጨ
ረሻው ዓይነት ነው ። ስለዚህ ፤ የሚወስደው
እርምጃ ለአየሰ ግልጽና የማያሻማ መሆን
ነበረበት ። ግና አልሆንለት አለ ። ውለታ
ነበረበታ ።

ይኸን ሲያሰላስል ቆይቶ ፤ «ዛሬ ለምን
እንደዚህ ችክ እንዳልክ አልገባኝም ። መሐ
ድ አላሰኘኝም—አልፈልግም አልኩህ ።
ሳያሰኝህ በግድ ነው የምትለኝ?» አለ አየሰ።

«ብሩ እንዴት አጥብቆ አደራ እንዳለኝ
ስላላወቅህ ነው ፤ እንዲህ የምትለው ። አን
ተን ፍለጋ ደውሎ ፤ ደውሎ አቅቶት ነው ፤
ጓላ እኔን አደራ ንገረውና አብራችሁኑ ፤ እን
ዳትቀሩ ያለኝ» አለ ጸምረ ትኩር ብሎ እያ
የው ።

«ቢሮ ደውሎ የተወው መልእክት ደርሶ
ኛል ። መልሼ ልደውልለት ስላልፈለግሁ
ነው ።»

ጸምረ በመገረም አየሰን እያየ ፤ «ታዲያ

አሁን እኔን እምቢ ብለህ ከምታስጨንቀኝ ፤
ለምን ለራሱ ደውለህ አልመጣም አላልክ
ውም ፤» አለው ።

«አንተ ምን አስጨንቀህ?» አለ
መጣም አለ ። በለው ።»

«እና ፤ ለሁለታችሁ የሰላሳ ዓመት ጓደኝ
ነት መቅረት እኔ መልእክተኝ ለሁን—
በመካከላችሁ ፤» አለ ጸምረ ፤ በሚያዚም
ድምፅ ።

«አንተ ወይም ሌላ በኔና በብሩ ግንኙነት
ላይ ተጽዕኖ የላችሁም ፤ ሊኖራችሁም አይ
ችላም» እኔና ላንተም ግንኙነት እንደዚሁ ።
ስለዚህ ፤ የኔና የብሩ ጓደኝነት ቢቋረጥ—
እምልህ መቋረጥ ኖሮበት—ኃላፊዎቹ መቶ
በመቶ እኔና ብሩ ነን» አለ አየሰ ፤ ድርቅ
ጥጥር ባለ ያነጋገር ስልት ።

ጸምረ አየሰን እያስተዋለ ፤ ልክ እንደ እን
ግዳ ነገር እንደተናገረ ልብ ብሎ ላፍታ ስለ
ተዋለው ። ከዚያ ከሱ ላይ ዓይኑን ነትሎ ወለ
ሱ ላይ ከተነጠፈው ወፍራም ቀይ ምንጣፍ
ላይ ተከለ ። የዛሬ ሐያ ዓመት ገደማ ፤ ከአየሰ
ጋር የእንደኛ ከፍል ተማሪ ሆነው ሲተዋወቅ
አስተዋዋቂያቸው (ሁለቱንም ቀደም ብሎ
የሚያውቃቸው) ብሩ አስጨናቂ ነበር ። ከዚ
ያ በኋላ ግን ፤ ሁለቱ በጣም ከመቀራረባቸው
የተነሳ እነሆ አንድ አፓርትመንት ውስጥ
አብረው በደባልነት ዛሬ ይኖራሉ ። ጸምረ
አየሰን የሚወደው ቀጥተኛና የሚከተላቸው
የሕይወት መርህዎች ያሉት ስለሆነ ነው ።
ብሩን ደግሞ የሚያደንቀው ፤ «የሚፈልገ
ውን ያውቃል፤ ያንን ለማግኘት ደግሞ ማድረ
ግ ያለበትን ነገር ሁሉ በድፍረት ያደርጋል።
እሱ የዓለም ነገር ገብቶታል» የሚል እም
ነት ስለብሩ ስለአለው ነው—ጸምረ ። ነገር
ግን ፤ ከርሱ ይልቅ የአየሰን አጽምና አመለ
ካክት ይመርጣል—ለራሱ ። ሆኖም ፤ ፈረን
ጆች እንደሚሉት ፤ «ለሰይጣን የሚገባው
መስጠት አለበት» ፤ ከሦስቱ ብሩ የሕይወት
ነገር በጣም ተሳክቶለታል ። በጣም እንጂ ፤

ጸምረ ግን ፤ የአየሰን «ግትርነትም» ሆነ
የብሩን «አድርባይነት» አይከተልም ። ያን
ዱን ይመኛል ፤ የሌላውን ያደንቃል ። እሱ
ራሱ ግን ማህል ይሠፍራል ። የመጀመሪያ
ውን እንዳይከተል ፤ ፍጹም እምነቱ ፤ ሁለተ
ኛውን እንዳይከተል ፤ ቆራጥነቱና ድፍረቱ

የለውም—ጸምረ ።

ከሐሳቡ ጋር ጥቂት ሲሜወት ከቆየ በኋላ
«እኔ እኮ እስከዚህ በብሩ ላይ የሰቆጣህ ነገር
ምን እንደሆነ አልገባኝም ። እኔ የማውቀው
ያንለት ማታ እዚህ መጨቃጨቃችሁን ብቻ
ነው ። እሱም ቢሆን ዘወትር ስናደርገው የኖ
ርነው ዓይነት ነው እንጂ ሌላ መስሎ አልታ
የኝም» አለ ። ከዚያ ፤ ተነሥቶ ወደ መኝታ
ቡቱ አመራ—ለመዘጋጀት—ለግብገጥው . . .

አየሰም የጸምረን ጭንቀት አስቦ አዘነለት።
«ለምን ዝም ብዬ አልሐድም ከርሱ ጋር ።
የሚለው ሐሳብ በአእምሮው ውስጥ ሽው
ሲል ፤ ከተቀመጠበት ሶፋ ላይ አፈፍ አለና
ወደ መስኮቱ አመራ ። የማያዩ ዓይኖች በሕ
ንፃው ጉን ቁልቁል በሚወርደው መንገድና
በላዩ ሽቅብና ቁልቁል በሚሐዱት ተሽከር
ካሪዎች ላይ እያንከባለለ ፤ በሐሳብ ጭልጥ
አለ—አየሰ . . . .

አየሰ ቀድሞ አንድ የግል ኩባንያ ተቀጣሪ
ነበር ። በዕውቀቱ ፤ በችሎታውና በታታሪ

ነቱ በጣም ተወዳጅ ነበር—በአሠሪዎቹ ዘን
ድ ። በተለይ የኩባንያው ኃላፊ ሆኖ ሥራ
ውን የሚመራው እንደኛው ባለ አክሲዮን
ያቀርበውና ያማክረው ነበር—ስለሁሉም
ነገር ። በዚህም ሳቢያ ፤ ሌሎች የኩባንያው
የሥራ አመራር ከፍተኛ አባሎች ይቀኑበት
ነበር ። በተለይ አንድ ከፋኛ የሚፃረረው የ
ሥራ አስኪያጁ ዘመድ ነበር ። በሱ መሪነት
ሢራ ተሜሮ አየሰ ፤ «ሠራተኛ ታላቅ ማለህ ፤
የኩባንያውን አመራር ምስጢር ለሠራተ
ኛው ማህበር መሪዎች ትስጣለህ ፤ ለአገር
ውስጥ ገቢ የተከለከለ መረጃ በግልጽ ትሰ
ጣለህ» ተብሎ ሳያስበው በድንገት ከሥራው
ተባረረ ። «ያለ አግባብ ነው» ብሎ ለመከራ
ከር አልፈለገም ። ስለዚህ ፤ ዓይነሥውር አባ

ቀን ፡ አርጊቅ እናቱንና የሚች ወንድሙን
የሰጥ ለገዢ ታቅር ቁጭ አለ - ያለአን
ዳቅ የወር ገቢ ።

ግን ፡ ያልጠበቀው አንድ ነገር ተከተለ ።
የቀድሞው ተላላኪው ድንገት በወር መጨ
ረሻ ከቤቱ ከተፍ አለ «ሊጠይቀው» ።
ቀደት የሰላምታ ቃላት ከተመላለሱ በኋላ
ተላላኪው ብድሃ ብሎ ከኪሱ አንዲት የታ
ሸገች ኤንቬልፕ ለውጥቶ ሰጠው ። ለየለ
ግራ ቢጋባም ተቀበለውና እራቱ - እቆመው
ተላላኪ ፊት - እሽጉን ሊያላቅቅ ሲቃጣ ተላ
ላኪው ፡ «ይቅርታ ጌታዬ ስለምቸኩል ያለ
ናብቱን» አለው። ለየለም ኤንቬልፕን ለመ
ክፈት በመቸኩል እንደሚፈር ብሎ ፡ «እኔ
እሺ» አለና ወረቀቱን ከኪሱ ከቶ ተላላኪ
ውን ጨብጦ እስኪፈት ውጭ አብርቶ ሕደ ።
ሲመለስ ወዲያው እሽጉን ቀደደና ከው
ስጡ ሦስት መቶ ሃምሳ ብር ሲያወጣ ፡ ከቶ
ነገር እንደሠራ ያህል ሰውነቱን እንቀጠቀ
ጠው ። ለጥቂት ጊዜ ግራ ተጋብቶ አለ
በት ደርቆ ከቆየ በኋላ ፡ ርጦ ከቤት ወጣ ።
ወደ ግራ ሲመለከት ተላላኪው ፈጥኖ ሲራ
መድ ተመለከተው ። ወደዚያ እየሮጠ ተላላ
ኪውን በስሙ ይጣራ ጀመር ። ተላላኪው
ቆሞ ጠበቀው ። ለየለ ደረሰና ፡ ገንዘቡን መ
ለሶ የከተተባትን ኤንቬልፕ እያውለበለበ ፡
«ይህ ምንድር ነው?» አለው ቆጣ ባለ ድምፅ።

«እኔ ስጥ ነው የተባልኩት ፡ ሌላ ምንም
አላውቅም ።»

«ማነው ስጠው ያለህ?»
«ከመሥሪያ ቤት ነው ።»
«ምነው ከበደ ፡ ይኸ አሁን መልስ ነው?»
«ሌላ ምን መልስ?» ብሎ ከበደ ድርቅ
ይላል ።

«መሥሪያ ቤት ስትል መሥሪያ ቤት ሰው
አይደለም ። ስለዚህ ፡ ማነው ይኸንን ለኔ
ስጥ ብሎ የላከህ? ስሙን ፡ ሰውየውን ነው
የጠየቅሁት!»

«ስጥ እንጂ ማን እንደላከህ ንገር አልተ
ባልኩምና ፡ ባከም ይቅርታ ያድርጉልኝ ።»

«እንግዲያው ማንነቱን ከማላውቀው ይቅ
ርና ከማውቀውም ቢሆን አለምክንያት ገን
ዘብ አልቀበልም» አለና ለየለ ፡ ኤንቬልፕን
የያዘውን እጁን ወደ ከበደ ዘረጋ ።

ከበደ ወደኋላ አፈገፈገ ። በዚህን ጊዜ ለየ
ለ ተናደደና እግሩ ሥር ወርውሮለት የቀኝ
ኋሊት ዞሮ ወደ ቤቱ አመራ ። ከበደም ግራ
ጉብቶት ጥቂት ደቂቃዎች ባለበት ቆሞ ፡ የአ
የለን ረጃጅም ቅልጥሞች ቁጭ ብድግ ፡ ቁጭ

ብድግ ሲሉ ያይ ጀመር ። ለሃላ ከየርባው
ጉብጥ ብሎ ወደፊት ብቻ እያየ አርምጌውን
ቀጠለ ። ከዚያ ከበደ ሃይማኖት ወደ መራት
ጣል አድርጎ ኤንቬልፕን አስተዋለ ። «ለ
ጠሁ ብዬ ብወስድሰ ፤ እሱ እንደሆነ አይጠ
ይቅ» የሚል ሐሳብ ሽው አለበት - ከየት
መጣ ሳይለው ። ከዚያ የሕሊና መግት ገጠ
መው ። ሆኖም ፡ ጉንበስ ብሎ ኤንቬልፕን
አነሳና ውስጡ ያለውን ገንዘብ አውጥቶ አየ
ው። ሦስት የመቶ ፡ እንደ ያምሳ ብር ኖቶች
ናቸው ። «ለእ ቀላል ገንዘብ አይደለም ። የሰ
ባት ወር ደሞዜ ነው ።» አለ ከበደ ድምጹን
ከፍ አድርጎ ። የመውሰድ ፍላጎቱን ለማበ
ረታታት የፈለገ ይመስላል ። ኤንቬልፕን
ኪሱ ከቶ ወደ መጣበት አግጣጫ መራመድ
ጀመረ . . . . .

ለየለ ገንዘቡን የላከለት ማን እንደሆነ መላ
መምታት አቃተው ። አውጥቶ አውርዶበመ
ጨረሻ ሐሳቡ የተሰበሰበው ሥራ አስኪያጁ
ራሱ ከገዛ ደምዘቱ ቆንጥሮ ልኮልኝ ይሆን ከ
ሚለው ጥርጣራ ላይ ነበር ። ነገር ግን ፡ እሱ
ከሆነ ፡ እንዴት ሦስት መቶ ሃምሳ ብር ይል
ከልኛል ። በምንስ ስም? እሱስ ቢሆን ምና
ልባት ያገልግሎት ካሣ በሚል ስም ጠቀም
ያለ ገንዘብ ይልከልኝ ነበር ። እሱ ሊሆን አይ
ችልም! አለ ፡ እንደገና - በሐሳቡ ታዲያ ሌላ
ማን? ከበደን አግባብቼ አውጣጥቼው በሆነ
ኖሮ ብሎ ተቆጧ . . . . .

ከበደ በበኩሉ ባለበው ተጽጽቶ ወደ ለየለ
ቤት ፊቱን አቀና ። ሊደርስ ሲቃረብ ለየለን
ከቤቱ ደጃፍ አየው። የልቡን ያወቀበት መስ
ሎት ከበደ ደነገጠ ። ሲራመድ እግሩን ብርክ
ያዘው ። ግን ጥርሱን ነክሶ እርምጃውን ቀ
ጠለ ። ለየለም ከበደን ሲመጣ ሲያየው በጣ
ም ደስ አለው ። ገንዘቡን ባይቀበልም ፡ አስ
ቦ የላከለትን ሰው የማወቅ ሲቃ አላስቆም
አላስቀምጥ ብሎ ሕልውናውን ወጥሮ ይዞ
ታል ። ከዚህ ጭንቁ ከበደ እንደሚገላግለው
አሁን አልተጠራጠረም - ተመልሶ እየመጣ
ነውና - ከበደ ።

ከበደ ሲፈራ ሲቸር ተጠጋና ኤንቬልፕን
ከአየለ እግር ሥር በፍጥነት አስቀምጦ ከግ
ቢው ወጥቶ ተፈተለከ ። የአጥሩን በር እን
ደወጣ ። ግን ትንፋሹ ቁርጥ ቁርጥ እየለ
«እሱን መንገድ ላይ ጥለው የደሆችን ገን
ዘብ ለማንም እንዳያስበሉ» የሚሉ ቃላት
አዝንቦበት ነው የሮጠው ። ለየለ አለበት
ድርቅ ብሎ ቀረ ። «በሠራተኞቹ የተዋጣ ገን
ዘብ ነው!» አለ በሹከሹክታ ። የሰማው
የለም ። ልጆቹ ገሮ ሲጫጫሁ ይሰማል ።

ከዚያ ሕሳብ ሰውም ያምናል በሌላ ሌላ
ሀላም ።
ለሃላ በማግኘቱ የሠራተኞች መሪ ሲሆን
ብረት በመቃወሙ በዓት ከመንገዱ ላይ ጠራ
ተውና ተገናኙ ። «እምን ፡ የደርጅቱ ግብ
ተኛ ሠራተኞች ናቸው በምስጢር አዋጥተ
ው ለርስዎ እንዲላክ ያሉት» አለው ። ከሕዝ
ማመንታት በኋላ ።

«እነሱ ምን የረባ ደምዝ አላቸውና ነው
ከዚያች ላይ ደግሞ ለኔ እንደገና የሚያዋ
ጡት? የማይሆን ነገር ነው ተቀበለኝ ።»

«የማን ገንዘብ ማን ይቀበላል ጋሼ? የኔ
እኮ አይደለም ። እዚች ገንዘብ ውስጥ ያንዱ
አምስት ሳንቲም ፡ የሌላው አሥርና ሐያለም
ስት ሳንቲም ጭምር አለባት ። ደግሞም
ሠራተኛው በገዛ ፈቃዱ ተነሣሥቶ ያደረገ
ውን ፡ እኔ ላፈርስ አልችልም ። እርስዎም
እምቢ ቢሉ ሠራተኛው በሙሉ ያዘንብዎ
ታል ፤ ይቀየምዎታል ። ይኸ ደግ አይ
ደለም ።»

«እሺ ይኸንን ልውሰድ። ሌላ መዋጮ ግን
እንዳያደርጉ ተከላከልልኝ አደራ። ለዚህ ግን
በጣም በጣም በጣም አመሰግናልኝ ። ውለ
ታቸውን የተሸከምኩ መሆኔን ማወቄንም
ግለጽልኝ» ብሎ ሐዘንና ደስታ የተቀላቀለ
በት ገጹን በፈገገታ አጉናጽፎ ከሠራተኛው
መሪ ተለያይቶ ወደ ቤቱ ተመለሰ ።

ለየለ ፡ «ኡ! ኡ» ቢልም የሠራተኛው መ
ዋጮ ለሌላ ሁለት ወር ተላከ ። የሥራ ነገር
ግን እንኳን በሦስት ወር በአምስተኛውም
አልተገኘም ። ከዚህ በኋላ ነበር ፡ ብሩ ለአ
የለ ደህና ሥራና ጠቀም ያለ ደምዝ ያገኘለት።
ብሩ የሚሠራበት ድርጅትም የግል ነበር ።
ግን ቀድሞ ለየለ ይሠራበት ከነበረው በጣም
የተለቀ ድርጅት ነው ። ለየለ የተመደበው
ብሩ የበላይ ኃላፊ እሆነበት ክፍል ውስጥ
ነው ። ስለዚህም ፡ ብዙዎቹ የሥራ ባልደረ
ቦቹ የኃላፊው የቅርብ ወዳጅ ነው በማለት
ይፈሩታል ፤ ይርቁታል ። እሱ ግን ለማናቸ
ውም ነገር ደንታ የለውም ። ሥራውን ይወ
ደዋል - መንፈሱን ያረካዋል ። ደምዘም
አጥግቦ ያበላዋል ። በቃ ። ከዚያ ሌላ የሚፈ
ልገው ነገር የለም . . . . .

አምን ፤ ይኸ ሁሉ በፊት ነበር -
ከብዙ ፡ ብዙ ወራት በፊት! . . . . .

. . . ለየለ ከመንገዱና ከመኪናው ትራ
ፊክ ላይ ዓይኑን ነቅሎ ፡ ሣሎኑ ውስጥ የቀኝ
ኋሊት ዞረ ። ጸምረ ተዘገጃጅቶ ወደ ሣሎን
ሲመጣ « ነገሩ እስኪህ ካሳሰበህ እሺ አብ
ረን እንሂድ» አሸው - ለየለ ።

«እኔ መቼም ነገሩን ነግራለሁ . . . በላ

ቀላ ተዘጋጃ ። ሰዓቱ እኮ ሐዲሏ ። አንድ ሰዓት ተኩል ሆኗል። አለ ጸምረ ፡ እርዳታን በሚያሰማ ድምጽ ።

«በሁለት ሰለተባለ ልክ በሁለት እዚያ መገኘት አለብን ማለት አይመስለኝም ። እንዲያውም ወደ ግብዣ መሄድ ሌላው መጥቶ መጥቶ ካሟሟቀው በኋላ ነው ።»

«እትርሳ ብሩ አለቃህም ነው እኮ ። ስለ ዚህገህን ቀደም ብለን ብንገኝ ተገቢ ነው ። አለበለዚያ በሰዓቱ መድረስ ይገባል ።»

አየለ ሰውነቱ ከምትርቅር አለ ። እኔ ቤቱ ግብዣው—አሁን የምሔደው እንደ ጭፍራው ወይም እንደ ጓደኛው ሆኖ አይደለም ። እንደ እንዱ ተጋባዥ እንጂ አለ ። ኮስተር ባለ ድምጽ ለዛ ።

ጸምረ ፡ ማለት የማይገባኝን ነገር ተናገርኩ ብሎ ደንገጥ አለ ። (አይታወቅም፤ አየለ እንደገና ሐሳቡን ለውጦ አልሔድም ብሎ ያስቸገረኝ ይሆናል ብሎ ሰጋ ።) ከዚያ ድምጹን ከፍ አደረገና ፡ «እንደ ተጋባዦቼም ሆነ እንደምትም ፡ የኛን መገኘት ብሩ ይፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ሐዲን ብናስደስተው መልካም ነው ። በላ ተዘጋጅ» አለ ጸምረ ።

አየለም ፡ የጸምረን ተሸቀርቅሮ መልበስ ለመጀመሪያ ጊዜ በውል አስተዋለና፤ «አንተ ለሁለታችንም እንደሚበቃ ዓይነት አድርገህ ዘንጠሃል ። ስለዚህ ፡ እኔ እንደዚሁ እመጣለሁ አለው ።»

«የብሩን የራትና ዳንስ ግብዣ ታውቀዋለህ፤ አያሌ ነጠላ ቆንጆች ይመጣሉና ሷላ እንዳይቆጭህ» አለ ጸምረ ፡ ነገራቸው ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ዋሳ ፈዛዛ እየተቀየረ ሲሔድ ደስ ብሎት ።

«እኔን ሳይሆን ልብሴን የምትፈልግ ካለኝ የቁም ማጥኔን ቁልፍ አስይገሮ እልካታለሁ—ወደዚህ ። እኔን ያለኝ ግን ከዚያው ታገኘኛለኝ ። ያውም እኔን ካሰኘኝ ማለቱ ነው ።»

ጸምረ ብዙ ክርክር ሊያደርግ አልፈለገም—ልበስ አትልበስ በማለት ። አየለም ያው ቀን የለበሰው ከመሆኑ በስተቀር ልብ ሱም ሆነ አልባበሱ ከመንገድ የወጣ የሚያስመስለው አይደለም ። ስለዚህ ፡ በጸምረ ሰማያዊ ፔገዥ አራት መቶ አራት ተያይዘው ሄዱ ።

መንገድ ላይ ሁለቱም ከየሐሳቦቻቸው ጋር ተያያዙ ። አየለ አንዴ ለምን መጣሁ ፤ አንዴ ደግሞ ፡ እንኳን መጣሁ የተንዛዛና ብዙን ኑሮውን ሳይ ሐሳቤን ይቆርጥልኛል

ይላል ። ከሐቅኖ ከውለታ አንዱን መምረጥ አለብኝ ። ለንዱ ጠላት ለሌላው ታማኝ መሆን ይቀርብኛል ። በዚህ ሐሳብ ባሕር ውስጥ ዘልቆ ሰጥሞ ለጥቂት ጊዜ በመንፈስ ውጥረት ሲወራጭ ነፍሱ ከቆየ በኋላ ፡ ሳያስበው ፡ በድንገት «ላጋልጠው ወስኛለሁ ፤ እንዴት ከርሱጋር አብራ እጠጣለሁ ፤» ብሎ ሮክ—አየለ ።

ጸምረ ደንገጠ—ከፋኝ ። የመኪና መሪውን ይዘው የነበሩት እጃቸው ተንተጠቀጠ ። ለአየለ አይታዩት እንጂ ከንፈሮቹ ተላቀው እቶ ከፈት ብሏል—ጸምረ ። «ማንን ፤ ምን ድርነው ፤ የምታጋልጠው—አየለ ፤» አለ እቶ ፈራ ተባ እያለ ።

አየለም የውስጡን ፡ የነፍሱን ምስጢር በማውጣቱ በጣም ደንግጧል ። ግን ፡ ከአፍ ከወጣ እፋፍ ነውና ፡ ወደኋላ ማለቱ ፡ መሸፋፈኑ አልታየውም ፤ ሊገፋበት ፈቀደ ። የማጋልጠው ብሩ አስጨናቂን ፤ የማጋልጠው አምስት ፤ ብር ከአንድ ነጋዴ ጉቦ መቀበሉን ነው ፤ አለ ሮክ ብሎ ።

«ምን ማስረጃ አለህ ፤»
«ይኸ የኔ ጉዳይ ነው ። ለሌሎቹ ለሚታማባቸው ባይኖረኝ ለዚህኛው አለኝ ።»

ጸምረ ከው አለ ፡ የአየለን የከረረና እርግጠኛነት የተሞላበት አነጋገር ሲሰማ ። አንዱ ዱም ዝግ ብሎ ሆኗል—አሁን ። «ለማን እዝ ነህ ነው ይኸን የምታደርገው ፤ ለነጋዴው ፤ ሕዝብ ለሚበዘብዘው ፤»

«ለሕዝብ እና ለሐቅ ስል ነው እንጂ ።»
«አልገባኝም ።»

«አንደኛ ፡ ብሩ የተጣለበትን አደራ ከደበጉበ መሥራቱ ነው ። እትርሳ ፡ ከባንያችን ወደ ሕዝብ ንብረትነት የተዛወረ ነው ። ስለዚህ አየለ ባለበት ደረጃ የተጣለበት ኃላፊነት አለ ። ይኸን ከደረሰ ። ሁለተኛ ፡ ነጋዴውን ጉቦ ቢሞሽልቀው ደግ አደረገ ስለምትለው ፤ ነጋዴው ከማን ቀምቶ ይመስልሃል ለብሩ የሰጠው—ከሕዝብ ነው ፤ ጌታዬ ፤ ከዚህ የሚያወጣው አንድ ሳንቲም የለም ። ስለዚህ ፡ ብሩ አስጨናቂ በተዘዋዋሪ መንገድ ሕዝብ በዝባኝ ነው ። ዞሮ ዞሮ ሸከመ ሕዝብ ላይ ነው የሚወድቀው ።» አለ ፡ አየለ ትንፋሹ እየፈጠነ ። ንግግሩን በቃል እንደተጠናቀቀ መሆኑን ወይም ዲስኩር እያንበለበለ ከዚያ በረጅሙ ተነፈሰና «ሌላው ሁሉ ይቅር አንተ ጉቦ መብላት—ለማንም ሰው ይሁን—ትክክል ነው ብለህ ታምናለህ ፤»

ጸምረ እዚህ ውስጥ ሊገባ አልፈለገም ነበር ። ነገር ግን ፡ አሁን ምርጫ አጣመሆኖ

ም ነገሩን ወደ ጠቅላላነት ከብሩ ሳይ ወደሌላ አግጣሚ ሊመራ ፈለገ። «ጉቦ እኮ ሲወርድ ሲዋረድ መልኩን እየቀያየረ የመጣ ፤ ከባህል የተወረሰ እንጂ አዲስ መጥፎ ልማድ—» ብሎ ሳይጨርስ አየለ እቋረጠው ።

«የቆየ ስለሆነ ጥሩ ነው ። መወገድ የለበትም ለማለት ነው ፤» ብሎ ሮክ አየለ ።

«አስጨርሰኝ እንጂ ። አየህ በዱሮ ጊዜ ፤ አንድ ባለጉዳይ ቀርቶ አንድ ጠያቂ አንድ ሹም ቤት ሲሔድ ባዶ እጁን አይሔድም ። ነውር ነበር ። ስለዚህ ሁሉም እንዳትመመተያያ ፤ እጅ መንሻ ይዞ ይቀርባል ።

ሹመም የሰውየውን ጉዳይ እንደ ሁኔታው ያደርግለታል ።»

«አዎ ፡ የበለጠ ለከፈለ ይወስንለታል ማለትህ ነው ። ቀጥል ፤ ገብቶኛል ።»

«ያኔ እጅ መንሻው የሚቀርበው በዓይነት ብቻ ነበር ። ሰንጋ በሬ ፤ የፍየል መክት የበግ ቅጥቅጥ ፤ ማር ፤ ቅቤ ወዘተርፈ» ብሎ ሊቀጥል ሲል አቋርጦ ፡ «አዎ እንዳልከው ነው ። ደግሞ ተቀባዩም ሊከድ አይችልም ተነድቶ ወይም በሸክም ሲገባ በዚያ አቅራቢያ ያለ ሁሉ ያየዋል» አለ አየለ ።

«መካድ ፤ የምን መካድ ። ይልቅስ የመጣለት እንዲታይለት ይፈልጋል እንጂ ። ሌላው ያን አይቶ ከዚያ የላቀ እንዲያመጣ ፤» አለ አየላቀ ። በመቀጠልም ፡ «አንድ የታወቁ ዳኛ ከሁለቱም ወገኖች ጉቦ በልተው ነበር ይባላል ። ታዲያ ፍርድ ላይ—የግድ ነውና—በአንዱ መፍረድ አለ ። እኝህ ሰው ብር ላመጣላቸው ፈርደው በቅሎ ያመጣውን መልጬን ሊያወጡት በትችታቸው ሲያዘነብሉ ፡ ባለ በቅሎ «ምነው መጭ ብዬ መጥቼ» ብሎ ቢያቋርጣቸው ፡ «ሞኞ ብር ብሎ ቀደመሃ!» አሉት ይባላል አለ ጸምረ።

አየለ ንዴት ያብሰለሰለዋል ። ጸምረ ነገቱን እንደዚህ ማድበስበሱ ፈጽሞ ደስ አላለውም—ፈጽሞ ። ሆኖም ፡ ምንም ለሚድረግ አልቻለም ። አየለ ኮስተር ባለድምጽ ፡ «አንተ የምትለውን ሁሉ እውቃለሁ ። እንዲያውም ፡ የጉቦን ታሪክ ባጭር ቆርጠህ ከወዲሁ ነው ያመጣሽው ። ከአብርሃም ነው የሚጀምረው ይልሃል ራስጌህ ያለው መጽሐፍ ። አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ጉቦ አቅርቦ ነበር ይላል ። ያን ተከትለው ነው የምድር አማልክት የሆኑት ገዥዎችና ጭፍሮቻቸው «መተያያ» ፤ «እጅ መንሻ» የሚለውን ያልተጻፈ ደንብ የደነቡት ። ስለዚህ ፡ አሁን አንተ ለማለት እንዳቆበቁብከው ያ

ጥፋ ልማድ ነበር። ነገሩን ያበላሸው በዚህ ተደብቆ የሚያዘው ገንዘብ የሚባለው ዘመን አመጣሽ ነገር ነው። ነው። አይደለም፤ »

«እኔ እንደዚህ ቁልጭ ባለ መንገድ ሐሳቤን ያቀረብኩ እይመስለኝም። »

«ባጭሩ በጉቦ መጥፋት ታምናለህ አታምንም፤ »

«እርሷ እኔ አልሰማሁም፤ ጠፍቷል እንዴት ወዴት ሐደ፤ »

አየለ እራቱ ያለውን የመኪናውን ዚስ ከጻገ በጠጭ መታና፤ «ወደ ቤቴ መልሰኝ» አለ።

ጸምረ ደነገጠ። «ስማኝ አየለ። የምራግ ልንገርህ። እኔ በጉቦ መጥፋት አምናለሁ። ልጠቁም የፈለግሁት፤ ነገሩ ረጅም ታሪክ ያለውና ሥር የሰደደ መሆኑን ለማስገንዘብ ብቻ ነው። »

«ዋናው ነጥብ መጥፋት አለበት ነው። ለዚህ ደግሞ መጀመሪያው መጥፋቱና ወንጀል መሆኑ መታመን አለበት። ወንጀለኞች እየተጋለጡ መቀጣት አለባቸው። » አለና አየለ ነገሩን ዘግቶ ዝም አለ።

ብሩ አስጨናቂ የሚናገረው፤ ከሶስት ሺላ ምች መካከል መርጦ ባስቀረው አንድ ትልቅ ሺላ ውሸጥ ነው። እንኳን ለወንድላጤ አንድ ሁለት ልጆች ላሉት ቤተሰብም በጣም ትልቅ ነው። በግንብ የታጠረ ግቢው ከሁለት ሺ መረባ ሜትር (ሜትር ካሬ) ቢበልጥ እንጂ አያንስም። በዚያ ላይ በልዩ ልዩ አበቦች፤ ተክሎችና አታክልቶች ያሸበረቀ ነው። እንኳን ቀን በፀሐይ ይቅርና ማታ በመብራትም ሲታይ በወግ የተሠራ የመናፈሻ እንጂ ለመናገሪያ የተዘጋጀ ሥፍራ አይመስልም።

በግቢው ውስጥ በሚገኘው ሰፊ የመኪና ግቆሚያ ጋራዥ ሦስት ቆመዋል—መኪናች—አንዱ ራንጅ ሮቨር።

ገና የአጥሩን በር ከፍቶ አንድ ሰው ሲገባ የምችት፤ የመንደላቀቂያ፤ የመንፈሳሰሺያ ቀዩነቱ ፈጥኖ ይሰማዋል—ይመታዋል። ቤት ሲገባ የሣሎኑ ስፋት፤ የሶፋዎቹ ዓይነት፤ የመዘቃ ማስሚያዎቹ ዘመናዊነት... ባጠቃላይ ቤቴ ውስጥ የታጨቁት ቁሳቁሶች አንድ «ሁሉ ያለው» ሰውን አፈኗልና ታሪክ ያበሥራሉ... ተጋባዦቹ ሁሉ ሐደው፤ አሁን የቀሩት አየለና ጸምረ ብቻ ናቸው።

ብሩ ወደ ጓላ እንዲቀሩ ለምኖቸው ስለነበረ እየጠበቁት ነው። ከስንብቴ ተጫርቶ በስጦታ ኃይል ያሸነፋትን ቆንጆ ማደሪያዋን ለማሳየት ነው የሐደው—ብሩ።

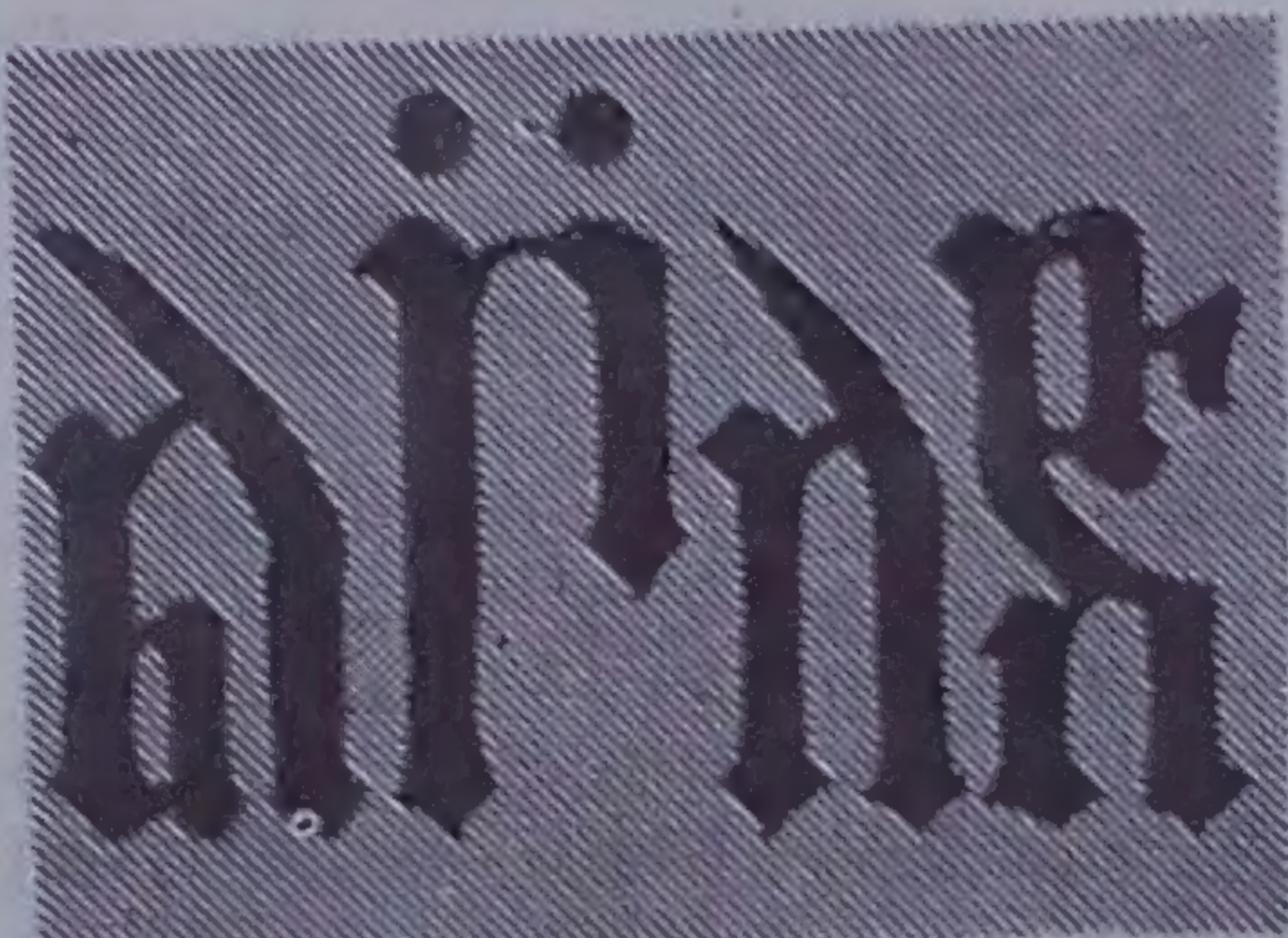
ወደአየለ እንደመጣ፤ «ታዲያስ ግብዣውን እንዴት አገኛችሁት፤ ሰው በዛና ምሽቱን ሙሉ በደንብ ለንጫዋውት አልቻልንም ነበርና ነው እንደትቆዩ የለመንኳችሁ» አላቸው ብሩ ፈገግ፤ ፈገግ እያለ። በጣም ተደስቷል። ሞቅ እንዳለው ድሎት የሚፈነጥቀው ገጹ በጉልህ ያሳያል።

«ግሩም ነበር። አስደሳች ነበር» አለው ጸምረ፤ የሞቀ ፈገግታ እያሳየውና እየተዘናና። አየለ ዝም አለ።

«አየለ ዛሬ ምን ሆነሃልህ ትድምም አንዴ እንኳ ስትደንስ አላየሁህም። ከነዚያ ሁሉ ቆንጆች መካከል ልብህን የምትሰቅል ቁልብህ የምትገባ አንድም አጣህ፤ »

«ሳላውቅ ያንዱን ሚስት ወይ ዕጮኛ » ብሎ አንጠልጥሎ ተወው—አየለ።

«እዚህ የነበረው ዘጠና በመቶው ያላገባና ያላጨ ነበር። ያገቡ አንዳንድም ቢኖሩ

ሚስቶቻቸውን አልነበረም ይዘው የመጡት፤ » አለ ብሩ እየሳቀ። «ይኸን እንኳ አጥተኸው አይደለም። ብቻ—» አለና ብሩ በድንገት ሐሳብ የገባው መሰለ። ከዚያ፤ «ደግሞም ስፕራይት ብቻ ነበር ይዘህ ያየሁህ » አለ ዓይኖቹን ከወፍራም ምንጣፋ ላይ ነቅሎ አየለን እያየ።

«በዚያ ሁሉ ውስጥ እንዴት ይኸን ያህል ዝርዝር ማየት እንደቻልክ ይገርማል፤ » አለ አየለ፤ ጥያቄውን በቀጥታ ላለመመለስ ማምለጫ ዘዴ አግኝቶ።

ብሩ ደስታ ልቡን አሞቀውና፤ «እያንዳንዱ ተጋባዥ እኮ እንግዳዬ ነው። አንድ ጋባዥ፤ የጋበዘውን እያንዳንዱን ተጋባዥ፤ የተጋበዘው እሱ ብቻ የነበረ፤ የሆነ መስሎ እንዲሰማው ለማድረግ መቻል አለመቻሉ፤ አንዱ የሚመዘንበት ዓቢይ ነጥብ ነው—በግብዣ አዘገጃጀት መመሪያዎች መሠረት። የተዋጣ ግብዣ አዘገጃጀት እኮ ራሱን የቻለ ጥበብ ሆኗል—» እያለ ሲፈላሰፍ ሲያሰላ፤ አየለ የያዘውን የስፕራይት ጠርሙስ ሲያይ

ቀጥ አለ። «ምንው አየለ፤ አሁንም፤ » ብሎ በቁጣ ሮሽ።

«ግብዣ ከሚዋጣባቸው ነጥቦች አንዱ ሁሉም እንደየፍላጎቱ ሲበላ፤ ሲጠጣና ሲጫወት እኮ ነው» አለ አየለ።

«አልኮል ከማይቀምሱ ሰዎች አንዱ ብትሆን ኖሮ—በጂ። አንተ እንደምትጠጣ ሦስት ምንም እናውቃለን። ስለዚህ፤ የኔን ግብዣ ለማበላሸት ካልሆነ በቀር ለምን እንደዚህ ዓይነት ከመንገድ የወጣ ነገር አለልማድህ እንደምታደርግ አላውቅም» አለ ብሩ ኮስተር ብሎ። «በል አሁን ኩርቧዚያር ይምጣልህ» አለና የቤት ሠራተኛውን እንዲያመጣ አዘዘ—የአየለን መፈለግና አለመፈለግ ለማጣራት ሳይጨነቅ።

መጠጡ ሲመጣ አየለ አልጠጣም አለ። ቢለው ቢሠራው አሻፈረኝ አለው፤ ብሩን። በዚህም ሳቢያ አንድ ሁለት ሲሉ ጭቅጭቅና ጠብ ተነሣ። የጸምረ የአስታራቂነት ጥበብ ፋይዳ የማይሠራ ሆነ—በዚህኛው ጥላቸው።

ብዙ የአፍ አልፈት ምልልስ ካደረጉ በኋላ፤ ነገሩ ተካረረና፤ «አንተ ከጊዜው ጋር መሐድ ያቃተህ አሳዛኝ ምስኪን ነህ» አለው ብሩ—አየለን—በንቀትና በማመናጨቅ።

አየለ ብልጭ አለበት—ክፉኛ። «እኔ ጊዜ ከምትለው ነገር ጋር ስላልሔድኩ ምን ቀረብኝ ? ! አንተስ ከጊዜው ጋር ሐደህ ምን አገኘህ ? ምን የሆነክ መሰለህ ! » አለ፤ አየለ በጣም ከፍ ባለና በሚያስደነግጥ ድምጽ...

ካንደኛው ከፍል ይመጣ የነበረ የዳንስ መዘቃ ዜማና ምት መጀመሪያ የድምጹ መጠን ተቀንሶ፤ ጓላ ጨርሶ ጠፋ...

ብሩ፤ «እኔና አንተ ምንና ምን መሆናችን አይታይህም ? ልዩነታችንን እንኳን ሌላ ዕውር ያየዋል። ከየትኛውም አንጻር ብታየው አንተ የኔ—» ብሎ ለማለት የፈለገውን ሳይጨርስ አየለ አቋረጠው።

«ልንገርህ እኔ የሚታየኝን ልዩነት። እኔ ወዜን አንጠፍጥፈኩ ከማገኛት ንጹሕ የወር ገቢዬ ቆጥቤ መጠነኛ ተቀማጭ ያለኝ የደህጌታ ነኝ። አንተ ያለብህን የሰው ህብትና ንብረት ሁሉ ብትመልስ ምን እንደሚቀርህ ወይም ምን እንደምትሆን ታውቃለህ ? ምንም የሌለህ፤ ማንም ነህ። »

«የማን ምን ሀብትና ገንዘብ ነው ያለብኝና ነው የምመልሰው፤ አንተ ! »

«ያጋፈፍከውንና የምታጋፍፈውን የሕ

ገንዘብ ገንዘብ ነዋ፤ አንተ ጉቦ የምበላው በ
በዝባኝ ነጋዴ ነው እያሉ ራስህን አታለህ
እኛን ለማታለል የምትሞከረውን እርሳው
ነጋዴው ማንን በዝብዞ መሰለህ አንተን የሚ
ያከፍለው፤ ሰፊውን ሸምቶ አዳሪ ሕዝብ
ነው፤ ሰለዚህ እውነቱን ማወቅ ከፈለግህ
አንተ በራስህ ሳይሆን በሌላው ድካም ሳይ
ተቃነህ የምትኖር ወንጀልኛ ነህ» አለው፤
እየለ ምርር፤ ከርር ባለ አንደበት ።

«በዚህ እኔን እወነጅላለሁ ብለህ ብትነሳ
የሚያገኝህ ለሳር ቀላል እንዳይመስለህ ።
ሰለዚህ ፤ በኔ ላይ ጠጠር ብትወረውር እኔ
በናዳ ከነነፍሱህ እቀብርሃለሁ ። የገብ ቀር
ቆስቆሶ ከመነደፍ መዳን የለም ። የወንድም
ነቱን የምመከርህ፤ እንድትቀመጥ ነው እር
ፈህ ።»

«ጸደህ ሌላ አስፈራራ እኔን እየለን እይደ
ለም ። ደግሞ አመሰግንሃለሁ ። ለሌላው ሳይ
ሆን አሁን እዚህ ባልከውለዋልክልኝ ታላቅ
ውሊታ ። የሌባ ጣትህን ወደሌሎች ለመጠ
ቆም ያደረከው መከራ ከነቱ ነው ። ድርጅ
ታችንን ካንተ ያላነሰ እውቃለሁ ። ንጹሀኑ
ንም በከፍት እፍህ ልትጨምራቸው አትሞ
ከር» እየለ ሊቀጥል ሲል፤ እየለ፤ በድንገት
ፊቱ በውስኪ ፍሳሽ ተላበሰ ። ብሩ የተሞላ
ብርቅ ውስኪውን እንዳለ ነው የከለበሰ
በት፤

እንዴት እንደተነሳ ተመልካች ለማየት
በማይችልበት ፍጥነት እየለ አፈፍ ብሎ
ተወርውሮ፤ እግሮቹን አንፈራጦ ቆሞ፤ በን
ቀት ቁልቁል የሚያስተውለውን፤ ብሩ አስ
ጨናቂን በጥፈ ድርግም አደረገበት ። አከታ
ትሎም ሁለት የቃሪያ ጥፈ አላሰው ። ብሩ
ተንገድግዶ በሰንት ጣር ከመውደቅ ዳን ።

በዚህን ጊዜ ጸምረ ለመገላገል ዘሎ ከመ
ካከላቸው ገባ ።

«ይልቅስ እሱን ያዘው» አለ እየለ ። «እኔ
እንደሆንኩ ከዚህ በኋላ አልነካውም ። ላን
ድ ሌባ ከሦስት ጥፈ በላይ እኔ ጉልበቴን አላ
ባክንም» ብሎ እየለ እየተቆናጠረ ሂዶ በሩን
በኃይል ዘግቶ ወጣ።

የቲዎድሮስ ጀግንነት . . .

ከገጽ 15 የዞረ

ሌላው በልበወለድ ዘርፍ ውስጥ ሊወላ
የሚገባው ሣህለ ሥላሴ ብርሃነ ማርያም
ነው ። እርሱም እንደ ጸጋዩ ገ/መድህን ድራ
ማ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፈ በአፍሪካን
ራይተርስ ሲሪስ ውስጥ ጀጅቷ ተራ ቁጥር
ይዞ በ፲፱፻፳፮ የታተመው «ዘዋርየር ኪንግ»
የተባለው መጽሐፍ ነው ። በ፳፬ ምዕራፍች

ተከፋፍሎ የቀረበው ድርሰት ቀድሞ ሽፍታ
የነበረው ጉበዝ ንጉሠ ነገሥት ሲሆን ሽፍ
ቶችን ለማጥፋት የወሰደውን እርምጃና የሀ
ገራካ ዜጎች በየችሎታቸው እየሰሩ በሰላም
እንዲኖሩ ለመቼ የአስተዳደር ሁኔታ ለመ
ፍጠር የነበረውን ምኞት በጥያቄ በመዝ
ጋት እድናቆቱን በመግለጽ ለውጧ አንባ
ቢያን በማይሰለች አቀራረብ ያስተዋወ
ቀው ደራሲ ነው ። ሰበአዊ ጠባዩን ከሥል
ጣኑ ምኞት ጋር በሚገባ አዋህዶ ያሳየ
ናል ። ገብርዩንም እንደ ሁለተኛ ጀግና አድ
ርጉ ያቀርባል ።

በሰበተኛው የሰነጽሑፍ ዘርፍ ማለትም
በግጥም ዓለም ውስጥ ወይም በጥቅል ወይ
በነጠላ የቲዎድሮስ ስም የሚነሳባቸው
የግጥም ሥራዎች ጥቂት አይደሉም ። ከበደ
ሚካኤልና ጸጋዩ ገብረ መድህን ባላተመ
ዋቸው የግጥም መጻሕፍት ውስጥ እንዲ
ሁም በልዩ ልዩ አጋጣሚና ወቅት የተጻፉ
ሌሎች ግጥሞችና ቅኔዎች አሉ ። በምንባ
ብና በዘፈን ከሌሎች ርእሰ-ፈጠራዎች
ጋር የቲዎድሮስ ስም ተዳብሎ የሚገባበት
ሥፍራ እጅግ በጣም ብዙ ነው ። በተለይ በል
ማዳዊው ሽለላና ፋከራ በሚያቀርቡ ጠቢ
ባን (አዝማሪዎች) ዘንድ ከሌሎች መረኞች
ጀግኖች ስም ጋር አብሮ ይነሳል። ጥሩ ምሳሌ
የሚሆንን የመርአዊ ስጦታ የመዝሙር ድር
ሰት ነው ። ይሁን እንጂ በዚህኛው ዘርፍ
ውስጥ በሕዝብ እንደበት አዘውትሮ የሚ
ነሳ ግጥም ይህ ነው በማለት ደራሲውን
ርእሱን መጥራት ለአሁኑ ግዴታችን አስ
ቸጋሪ አድርገን አግኝተነዋል ። ነገር ግን
በሕዝባዊ (አፋዊ) ግጥሞች ውስጥ ያለ
ተወሰኑ ደራሲ የሚታወቁ አጫጭር ግጥ
ሞች እጅግ ብዙ ስለሆኑ በከፍሉ ባጭሩ
ለመመልከት እንሞክራለን ።

(ይቀጥላል)

ፈጣን የገበሬዎች . . .

ከገጽ 24 የዞረ

ለመሥራት ታስቦ እንደሆነ ይነገራል ።
ታዲያ ያለፈውን ዓመት ከደጅ ኑሮ ባልተ
ሻለ ሁኔታ መከረማቸው ታውቆ የመንደሩ
ጥላን ሳይዘገይ ተልኮላቸው መኖሪያዎቻ
ቸውን ቢሠሩ ችግሩ መፍትሔ ያገኛል ።

በአሁኑ ጊዜ መተከል የብዙ ገበሬዎችና
ወዝ አደሮች መኖሪያ ለመሆን የምትዘጋጅ
ይመስላል ። በተለይም የብዙ ገበሬዎች
መሥራሪያ መሆንዋ የሚያጠራጥር አይደ
ለም ። ለዕቅዱ መሠረት ድርቅ ከሚያጠቃ
ቸውና መሬት ከጠበባቸው ከፍላተ ሀገር
ሰዎች እየመጡ በዚህች አውራጃ እንደሚ
ሠፍሩ ተረጋግጧል ። ታዲያ አዲስ ሰፋሪ

ዎች ደግሞ በግል ሰፍረው በግል እያረሱ
የሚተዳደሩ ሳይሆን በጥላንና በዕቅድ በተ
ዘጋጁ መንደር ሰፍረው በማጎበር ተደራጅ
ተው በጋራ አርሰው በጋራ የሚበለጽጉ
መሆን አለባቸው ። ለነዚህም አዲስ ኑሮ
ቀያጾች እንደ ሞዴል እንዲታይ የፈጣን
የገበሬዎች የአምራቾች የገብረት ሥራ ማጎ
በርን ማጠናከርና ማበረታታት እንደሚያ
ስፈልግ አያጠያይቅም ። ማጠናከር ሲባ
ልም ሁል ጊዜ ከመንግሥት ድጋፍ በመስ
ጠት ፤ የአካባቢውን ገበሬዎች በጉልበት
እንዲረዱ በማድረግ ብቻ አይደለም ። ጀጂህ
ጂጂ ሂክታር መሬት ለአምሳ አባላት እጅግ
ከፍተኛና ከአቅማቸው በላይ ነው ። ሰለዚህ
መሎ ፈቃደኛ የሆኑትንና በግብርና መያ
ልምድ ያላቸውን መርጦና መልምሎ የአ
ባላቱን ቁጥር ከፍ ማድረግ ፤ እንዲሁም
ከእርሻና ልማት ባንክ በቂ ገንዘብ በብድር
እንዲያገኙ አድርጎ በተጨማሪ ሥራዎች
ላይ ማዋል የመሳሰሉት ናቸው ።

አንዱ ዓለም ደሴ

ቀኝ ጌታ የፍታሔ . . .

ከገጽ 27 የዞረ

ኢቶኮሳል፤ ኢቶኮሳል፤ ኢቶኮሳል፤ ዱዱዱ
ዱዱዱዱ አረጋለች ጊዜ ኢሜቴ ቡዙ ቡዙ
ደሙ ጥሰለው ። አቤት አቤት ኢንዳው አጢ
ሩ ላይ ኢሜቴ ውድቅ አላው፤ ኪብልል አ
ለው ። ኢኔ ዶሞ ሉጆቹ ጋራ አጥሩ ኪብልል
አለውና ኢሜቴ ጋራ ሲለቅስ፤ ሲለቅስ ዲ
ኪም አለውና ሞተው ። አይ ማካራ ። ኢሜ
ቴ አሽከሩ ሁሉ ጸመንጃ አላው፤ ዶሩ አላው
ሽጉዱ አላው ። ኢሴ ሁሉም ሻከማ ጊዜ ማ
ኔም እንካ አልተኩሉም ። ዶር አይወረው
ሩም ። አንዱ ጊዜ ሁሉም ሸሸች፤ መለጠች።
(አክ ቱፍ) ሚናባቱ፤ ኢሴ ወዲያ ። ጀመረ
ው ጊዜ ቡዙ ቲለቅሳለች፤ ዶሞ ቡዙ ቲላቃ
ለች ። አመማው ነገር ፀሉም ኢሱ ነው
ሌላ ማኒም የለም ። አሁን ቲኒሽ ቆየች ኢተ
ነሳው ጊዜ ቲከዋንብና ቲለቅሳለች ። ዶሞ
ቡዙ ቲላቃለች ።

የማይረሳ ባህርይ ነው ። ከዚህ በላይ የተ
ጠቀሰውንና እሱንም የመሳሰሉትን ለመ
ጻፍ የሚችል ማለፊያ ተመልካች ዓይን
ፈጣን አዳማጭ ጆሮ፤ የሚያስተነትን አስ
ተዋይ ልቡና፤ ንጹህ የሰው ልጅ ፍቅርና የተ
ለየ ስጦታ ያለው ጸሐፊ ነው ።

